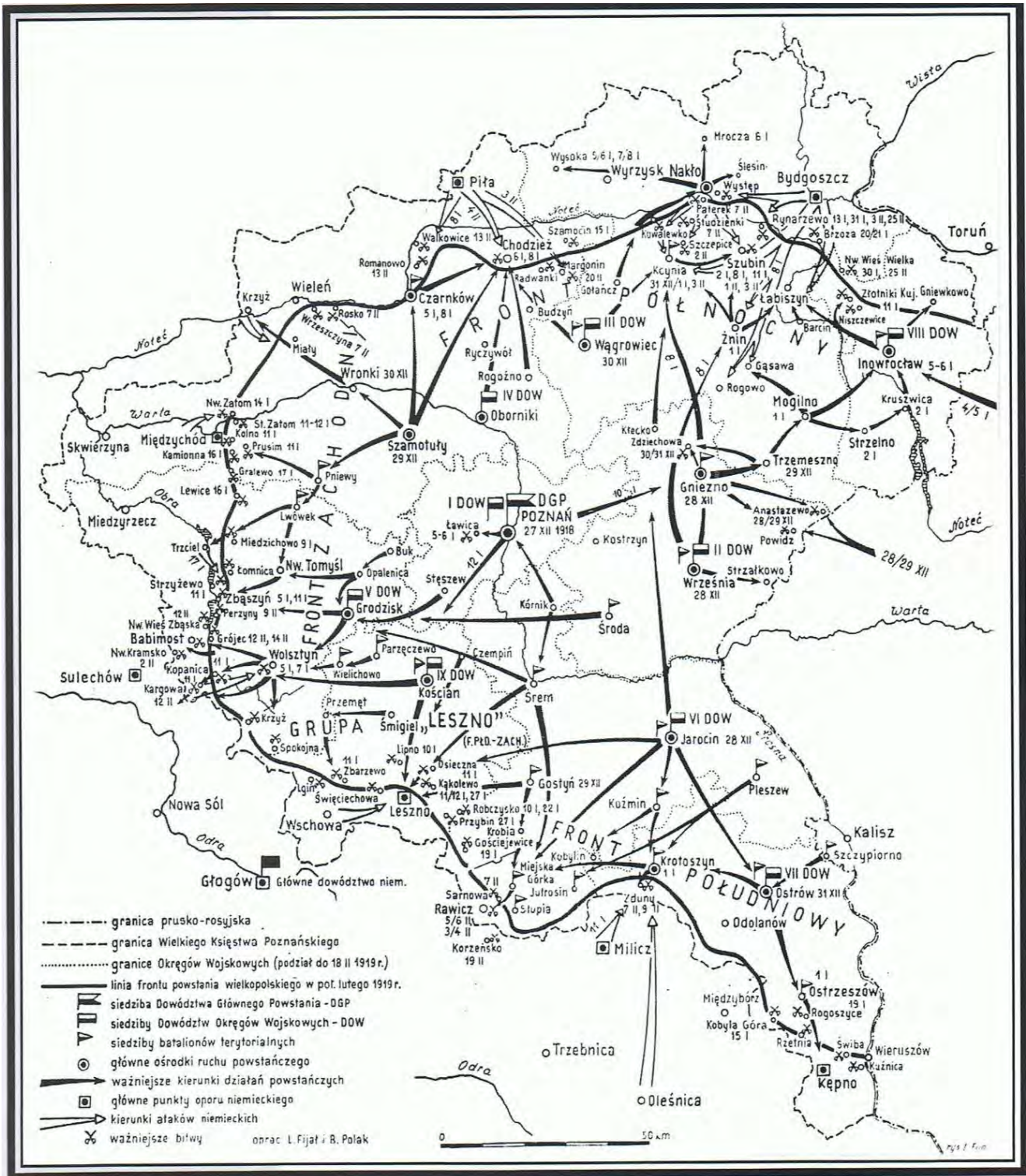

ZESZYTY POBIEDZISKIE

- 100.ROCZNICA ODZYSKANIA PRZEZ POLSKĘ NIEPODLEGŁOŚCI
- 100.ROCZNICA WYBUCHU POWSTANIA WIELKOPOLSKIEGO
- 100.ROCZNICA PRZYSIĘGI STRAŻY LUDOWEJ W POBIEDZISKACH

Źródło: Głos Wielkopolski, Zwycięcy Bohaterowie Powstania Wielkopolskiego 1918-1919 we wspomnieniach swoich bliskich

Spis treści

1. Wstęp	M. Błażek	3
2. Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” kuźnią patriotów i żołnierzy	T. Panowicz	4
3. Nie będzie Niemiec pluł nam w twarz ...	T. Panowicz	6
4. Delegaci Ziemi Pobiedziskiej na Sejm Dzielnicowy w Poznaniu	T. Panowicz	7
5. Kronika Miasta Pobiedzisk z okresu Powstania Wielkopolskiego	S. Dopieralski	12
6. Uczestnicy Powstania Wielkopolskiego z terenu Ziemi Pobiedziskiej	A. Migdałek	17
7. Historia budowy pomnika Powstania Wielkopolskiego w Pobiedziskach	Z. Maciejewski	30
8. Summary	M. Ciemna	38

Zespół Redakcyjny

Marian Błażek, Anna Migdałek, Tadeusz Panowicz

Korekta: Anna Migdałek, Elżbieta Paczka

Wydawca: Towarzystwo Miłośników Pobiedzisk
ul. Kostrzyńska 21, 62-010 Pobiedziska

Wyd.2, poprawione i uzupełnione

© Towarzystwo Miłośników Pobiedzisk

Publikacja współfinansowana przez Gminę Pobiedziska

Wszelkie prawa zastrzeżone. Przedruk, kopiowanie fragmentów lub całości czasopisma, również w internecie wyłącznie za pisemną zgodą redaktorów. Dopuszcza się cytowanie fragmentów z podaniem źródła.

Druk: Studio Reklamy i Promocji - Drukarnia J&S
ul. Jesiotrowa 2, 62-010 Pobiedziska

Na okładce fotografia pomnika Powstania Wielkopolskiego z 2018 r.

Drodzy Czytelnicy,

jesteśmy wdzięczni losowi, że żyjemy w czasach, kiedy możemy świętować jubileusze – 100. rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości, 100. rocznicę wybuchu Powstania Wielkopolskiego i 100. rocznicę przysięgi Straży Ludowej w Pobiedziskach. Wydarzenia te przyczyniły się do powrotu Polski do grona niepodległych państw. Pragniemy ocalić od zapomnienia wciąż żywą pamięć o bohaterach tamtych dni oraz ich walkę o prawo do życia w niepodległej ojczyźnie. Składając Im hołd wdzięczności za poniesiony trud i możliwość życia w niepodległej ojczyźnie, przedstawiamy zapis tych wydarzeń i ocalałe fotografie. Wskazujemy na okoliczności i działania podejmowane w tamtych czasach przez Polaków w zaborze pruskim. Szczególny nacisk położyliśmy na „pracę wychowawczą, oświatową, towarzyską i propagandową” członków ówczesnych organizacji. Ich działania statutowe były w większości przykrywką wobec prowadzonych na szeroką skalę szkoleń wojskowych. Przyjęto wówczas, że „kandydat na członka „Sokoła” najpierw musiał przejść skauting, aby już jako ukształtowany patriota polski, niepodatny na niemiecką propagandę, był gotowy w razie sprzyjających okoliczności, do walki zbrojnej o niepodległość”. W ten sposób przygotowywano kadry, „które wzięły udział w powstaniu wielkopolskim”.

Wybuch Powstania Wielkopolskiego poprzedziły wydarzenia wpisujące się w odrodzenie narodowe, bowiem 14 listopada 1918 r. przywódcy ludności polskiej w granicach państwa niemieckiego podjęli decyzję o zwołaniu Polskiego Sejmu Dzielnicowego. Na sejm wybrano w ciągu trzech tygodni „ok. 1400 delegatów z Wielkopolski, ze Śląska, z Prus Królewskich, z Warmii i Mazur oraz ze skupisk ludności polskiej w Niemczech”. Wśród delegatów byli przedstawiciele wszystkich grup społecznych, w tym „ok. 90 księży oraz ok. 140 kobiet, którym po raz pierwszy w Polsce przyznano czynne i bierne prawo wyborcze”. Ziemię Pobiedziską podczas obrad Polskiego Sejmu Dzielnicowego w Poznaniu w dniach 3-5 grudnia 1918 r. reprezentowało trzech delegatów: ks. Kazimierz Smorawski z Wronczyna, ks. Bolesław Walich z Pobiedzisk i Władysław Heliński z Pomarzanowic. Delegaci przedstawili żądania „utworzenia wolnej, niepodległej i zjednoczonej Polski z dostępem do morza” i wezwali „państwa koalicji do podjęcia decyzji w tej sprawie w traktacie pokojowym”.

Powstanie Wielkopolskie wybuchło 27.12.1918 r. Już w pierwszym dniu w Poznaniu i okolicznych miejscowościach doszło do starć z Niemcami. Po walkach bardzo szybko wprowadzano wojskowy nadzór organizacyjny w szeregach powstańców. W powiecie Poznań-Wschód Rada Ludowa poprzez powołanych komendantów powiatowych nadzorowała powstanie polskich organizacji Straży Ludowych. „Członkowie Straży Ludowej z Pobiedzisk wzięli udział w walkach pod Gniezmem, Zdziechową, Szubinem i Inowrocławiem”. W następstwie wprowadzania wojskowych struktur organizacyjnych w powiecie Poznań-Wschód wyodrębniono cztery obwody i były to: Głuszyna, Pobiedziska, Swarzędz i Owińska. To tutaj rekrutowano w szeregi powstańcze mężczyzn w wieku od 18 do 50 roku życia. Pierwsza przysięga odbyła się 16.02.1919 r. w Swarzędzu, a kolejne w Głuszynie 30.03.1919 r., w Pobiedziskach 13.04.1919 r. na Rynku i w Owińskach 27.04.1919 r. W Pobiedziskach w obecności generała Dowbora Muśnickiego i dowódcy druha Czerwińskiego przysięgę złożyło 614 członków.

Prezentowany zbiór dokumentów, opisów, relacji i fotografii nie jest pełny. Zdołaliśmy zebrać informacje potwierdzające udział w Powstaniu Wielkopolskim 217 osób z terenu Ziemi Pobiedziskiej. Liczymy jednak na szerokie wsparcie ze strony Rodzin powstańców, a także wszystkich, którym te wydarzenia i potrzeba kultywowania pamięci o nich jest bliska, w poszerzaniu zbiorów pamiątek z tamtych czasów. Przeżywając jubileuszowe uroczystości, zwracamy się w imieniu miłośników i sympatyków Ziemi Pobiedziskiej o godne uczczenie tych wydarzeń poprzez poparcie naszych starań o postawienie tablicy upamiętniającej złożenie przysięgi powstańczej na Rynku w Pobiedziskach. Umieszczone na niej zostałyby nazwiska powstańców. Liczymy także na wsparcie władz samorządowych w działaniach na rzecz powstania Izby Pamięci Ziemi Pobiedziskiej, abyśmy mogli następnym pokoleniom przekazać materialne znaki historii naszej małej ojczyzny.

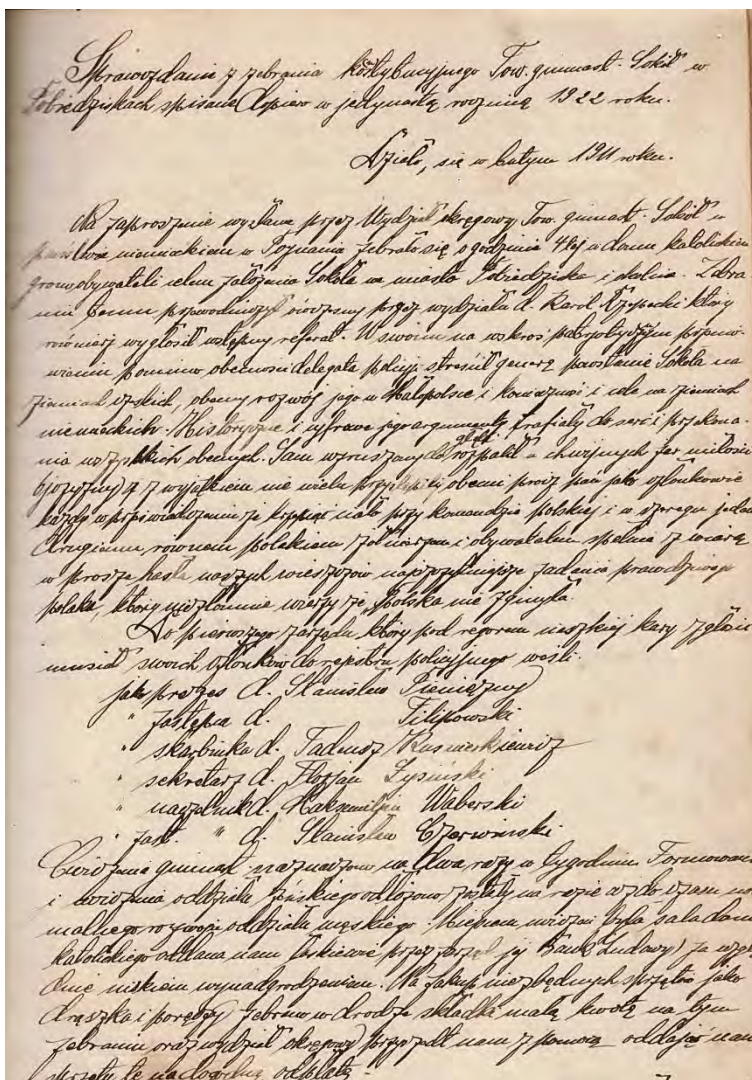
Marian Błażek

Tadeusz Panowicz

TOWARZYSTWO GIMNASTYCZNE „SOKÓŁ” KUŹNIĄ PATRIOTÓW I ŻOŁNIERZY

„Sokół”, w zamyśle jego twórców, miał być organizacją sportową, której główne zadanie polegało na doskonaleniu tężyzny fizycznej poprzez ćwiczenia lekkoatletyczne i gry zespołowe. „Sokół” to także nazwa towarzystw sportowych, które powstały w XIX wieku w krajach słowiańskich. Celem „Sokoła”, poza podnoszeniem sprawności fizycznej i duchowej, miało być rozbudzenie ducha narodowego.

Pierwsze gniazdo (koło) „Sokoła” powstało w 1862 r. w Pradze. W drugiej połowie roku 1866 utworzono we Lwowie Polskie Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół”. Natomiast statut tego towarzystwa, zwanego później „Sokołem Macierzą”, zatwierdzono 7 lutego 1867 r. W zaborze pruskim pierwsze gniazdo „Sokoła” powstało w grudniu 1884 r. w Inowrocławiu. Założył je Maksymilian Gruszczyński.

Oryginał sprawozdania z zebrania założycielskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Pobodziskach

paramilitarną. Wszelkie tego rodzaju ćwiczenia prowadzono w ścisłej tajemnicy.

Kandydat na członka „Sokoła” najpierw musiał przejść skauting, aby już jako ukształtowany patriota polski, niepodatny na niemiecką propagandę, był gotowy, w razie sprzyjających okoliczności, do walki zbrojnej o niepodległość. Niemcy doskonale zdawali sobie sprawę, jaką

Organizacja trafiła na podatny grunt i wkrótce swoją działalnością objęła całą Wielkopolskę. W 1893 r. powstał Związek Sokołów Wielkopolskich, a to już była prosta droga do utworzenia Związku Sokołów Polskich w Państwie Niemieckim, który obejmował środowiska polskie zarówno w zaborze pruskim, jak i te działające wśród robotników pracujących w całych Niemczech zwłaszcza w Westfalii i Nadrenii.

Formalnie członkowie „Sokoła” mieli zajmować się sportem, jednak w rzeczywistości ich działalność nie ograniczała się do zadań statutowych. Przede wszystkim prowadzono szeroką pracę wychowawczą, oświatową, towarzyską i propagandową. Niezwykle atrakcyjny był też piękny mundur członków organizacji. Nieustannie poszerzano zakres działań towarzystwa i z czasem zaczęto prowadzić szkolenie na wzór wojskowy, co przekształciło je w organizację

rzeczywiście rolę pełni ta organizacja. Dochodziło więc do częstych szykan działaczy, cenzurowano używaną symbolikę organizacyjną, a nawet treści amatorskich przedstawień teatralnych i zabaw. Faktem jest, że skauting, „Sokół”, a później Polska Organizacja Wojskowa Zaboru Pruskiego, były głównymi ośrodkami przygotowania kadr, które wzięły udział w powstaniu wielkopolskim.

Pobiedziskie gniazdo „Sokoła” powstało 5 lutego 1911 r. Niech tamten fakt przybliży zapis dokonany w protokółarzu „Sprawozdania zebrań tow. (arzystwa) gimnast. (ycznego) „Sokół” w Pobiedziskach. Założone dnia 5 lutego 1911r.

„Sprawozdanie z zebrania konstytucyjnego Tow. (arzystwa) gimnast. (ycznego) „Sokół” w Pobiedziskach spisane dopiero w jedynastą rocznicę 1922 roku” (pisownia oryginalna; dopiski w nawiasach – T.P.).

„Dzielo, się w lutym 1911 roku.

Na zaproszenie wysłane przez Wydział okręgowy Tow. gimnast. Sokół w państwie niemieckim w Poznaniu zebrało się o godzinie 4 tej w domu katolickim grono obywateli celem założenia Sokoła na miasto Pobiedziska i okolice. Zebraniu temu przewodniczył ówczesny prezes wydziału d./ruh/ Karol Rzepecki, który również wygłosił wstępny referat. W swoim na wskroś patriotycznym przemówieniu pomimo obecności delegata policyji streścił genezę powstania „Sokoła” na ziemiach czeskich, obecny rozwój jego w Małopolsce i konieczność i cele na ziemiach niemieckich. Historyczne i cyfrowe jego argumenty trafiły do serc i przekonania wszystkich obecnych. Sam wzruszony do głębi rozpalil u chwiejnych zew miłości Ojczyzny z wyjątkiem nie wielu przystaliby obecni prócz pań jako członkowie. Każdy w przeświadczeniu, że krzepiąc ciało przy komendzie polskiej i w szeregu jeden drugiemu równem Polakiem żołnierzem i obywatelem spełnia z wiarą w proszę hasła naszych wieszczów najszczytniejsze zadania prawdziwego Polaka, który niezłomnie wierzy, że Polska nie zginęła.

Do pierwszego zarządu, który pod rygorem ciężkiej kary zgłosić musiał swoich członków do rejestru policyjnego wešli

jako prezes d. Stanisław Pieniężny

“ zastępcą d. Filipowski

“ skarbnika d. Tadeusz Kuśnierkiewicz

“ sekretarz d. Florjan Łysiński

“ naczelnik d. Maksemiljan Waberski

“ zast. naczelnika d. Stanisław Czerwiński

Ćwiczenia gimnast. naznaczono na dwa razy w tygodniu. Formowanie i ćwiczenia oddziału żeńskiego odłożono zostały na razie aż do czasu normalnego rozwoju oddziału męskiego. Miejscem ćwiczeń była sala domu katolickiego oddana nam łaskawie przez zarząd jej Bank Ludowy za względnie niskim wynagrodzeniem. Na zakup niezbędnych sprzętów jako drąszka i poręczy zebrano w drodze składki małą kwotę na tym zebraniu oraz wydział okręgowy przyszedł nam z pomocą oddając nam sprzęty te na dogodną spłatę.

Tak rozpoczęto z niezłomną wolą, i wiarą w przyszłość pielęgnować ideę „Sokoła” w naszym mieście. Przy tej okazji niepodobna nie wspomnieć zasłużenia (nieczytelne) około tej pracy p. d. prezesa Pieniężnego, Tomasza Kunierkiewicza. Było to bowiem wówczas czasy kiedy germanizacja zapuszczała swe najgłębsze korzenie i już bujnie rozwijał się czarny kwiat powodzenia w którego cieniu stała jakby sierota nasza czysta białą czerwoną różyczką z których szkarłatnych soków pał się niejeden wróg odczepieniec i materjalista. Wiele zaparcia siebie było potrzeba ażeby przemóc ciężki egoizm i postawić siebie jako Polaka publicznie i niechować się mimo najbrutalniejszych uderzeń prześladowcy. Że w takich czasach i warunkach wytrwali przez lata całe nie szcędząc w ofiarności i trudach osobistych bądź to że odwagą swoją przejmowali i przeciagali młodzież tchórzliwą i słabą lub uzyskawszy raz grono młodzieży zarówno jakiego pochodzenia i kategorii uświadamiali ich choć pokryjomu naukowemi wykładami z dziedziny historji i literatury polskiej jak również z innej gałęzi życia praktycznego

ucząc przytem pisowni polskiej przez co niejedyn druh przeszed, poszedłszy w świat wyniósł z tych czasów choćby zarodek tylko czystej idealnej polskości. Za to, że w myśl zdania Bernarda Chrzanowskiego Miłujcie sokoła bo przysporza synów ojczyźnie. Kto też ci ich wychowankowie chwalebnie pomogli wyzwolić z pętów niewoli, za co

*Czołem ich prochom!
spisany przez druha
Stanisława Czerwińskiego
wpisał Muth sekretarz”*

Tadeusz Panowicz

NIE BĘDZIE NIEMIEC PLUŁ NAM W TWARZ ...

Upłynęło sto lat od momentu, gdy Wielkopolanie chwycili za broń, aby zrzucić znienawidzone jarzmo pruskie. Do dzisiaj w rodzinach, których członkowie byli powstańcami wielkopolskimi, z uczuciem dumy przechowuje się pamięć o nich. Do naszych czasów zachowało się niewiele pamiątek powstańczych. Nie żyje już żaden z tamtych bohaterów, a obecne pokolenie wiedzę o tych odległych już wydarzeniach czerpie najczęściej z opracowań, filmów oraz tak modnego wśród młodzieży Internetu. Chociaż powstanie w 1918 roku wybuchło spontanicznie, to do tego zrywu przygotowywano się wiele lat.

Zaczął się od idei pracy organicznej. Zainicjował ją jeszcze w latach czterdziestych XIX wieku Karol Marcinkowski - tworząc Bazar i Towarzystwo Naukowej Pomocy. W latach 1848 - 1850 działała Liga Polska, a po jej upadku funkcjonowały kolejne towarzystwa i instytucje, jak Towarzystwo Przyjaciół Nauk (od 1857 r.) czy Centralne Towarzystwo Gospodarcze. Niezwykle ważna dla krzepienia ducha Polaków w Poznańskim była bujnie rozwinięta prasa polska. „Dziennik Poznański” zaczął się ukazywać od 1859 roku. Szerzeniem oświaty najpierw zajmowało się Towarzystwo Oświaty Ludowej, później Towarzystwo Czytelni Ludowych, zaś sztukę propagował teatr i liczne kółka śpiewacze.

Ruch organicznikowski trafił także na wieś, gdy w 1865 roku założono pierwsze kółka rolnicze. Bardzo pręźnie działały polskie banki i rozwijała się spółdzielczość. Aktywną działalnością mogły pochwalić się towarzystwa przemysłowe i rzemieślnicze. W roku 1885 powstała fabryka maszyn rolniczych Hipolita Cegielskiego. Nie można też pominąć Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” (od 1884 roku w zaborze pruskim, a w Pobodziskach od 5 lutego 1911 roku), które oprócz podnoszenia kultury fizycznej szkoliło przyszłe kadry wojskowe oraz zajmowało się pracą oświatową i legalną obroną interesów narodowych. Ponadto działały jeszcze liczne towarzystwa kościelne, kobiece i młodzieżowe.

Właśnie wśród ówczesnej młodzieży tliły się najbardziej radykalne poglądy i myśli o wznieceniu powstania. Do wyjątkowo aktywnych organizacji gimnazjalnych tamtego okresu należały: inowrocławska w latach 1876 – 1883 (należał do niej Jan Kasprowicz), wągrowiecka „Ojczyzna” i śremscy marianie. Ci ostatni rozpoczęli działalność w 1865 roku. Prezesami tego zakonspirowanego stowarzyszenia byli znani późniejsi społecznicy - księża: Piotr Wawrzyniak (działacz społeczno-gospodarczy), Tadeusz Styczyński (późniejszy kanonik i poseł), Zygmunt Cieplucha (historyk) oraz lekarze: Stefan Michalski (znany społecznik) i Aleksander Markwicz (autor książki o organizacji Tomasza Zana w zaborze pruskim). Młodzież w tajnych kółkach uczyła się literatury polskiej z podręczników Władysława Nehringa (urodzony w Kłecku 23 października 1830 roku), zaś wiedzę o dziejach Polski zdobywała najczęściej z książki F. Antoniewicza „Historia polska w zarysie”. Praca ta miała aż cztery wydania, a wydał ją Jan Bernard Lange (pierwsze wydanie w 1882 roku).

W zaborze pruskim dążenia niepodległościowe natrafiały na szczególne trudności, ponieważ działacze byli nieustannie śledzeni. Wszelkie więc poczynania przeprowadzano w ścisłej tajemnicy, zachowując jak największą ostrożność. Często jednak zdarzały się groźne wpadki,

wówczas sypały się dotkliwe kary. W niektórych gniazdach sokolich, jak w Buku, Bydgoszczy, Inowrocławiu, Pobiedziskach, bardzo wcześnie wprowadzono ćwiczenia o charakterze wojskowym, a gniazdo inowrocławskie nawet mogło się pochwalić pokazem bitwy w niedalekim Lubostroniu (dobra Skórzewskich). Sokół w Poznańskim zainicjował również tworzenie drużyn skautowych.

Działające w Wielkopolsce na przełomie XIX i XX wieku niemieckie, nacjonalistyczne organizacje: Związek Rezerwistów i Związek do Popierania Niemczyzny w Prowincjach Wschodnich prowadziły brutalną działalność germanizacyjną. Kiedy kanclerzem został Otto von Bismarck, nastąpiło wzmożenie tej polityki. Germanizacja objęła wszystkie dziedziny życia, w szczególności administrację, sądownictwo i szkolnictwo. Z życia politycznego wykluczono także duchowieństwo katolickie. Niezwykle istotnym elementem germanizacji był nowy podział administracyjny, który pozwalał zwiększyć inwigilację Polaków. Dążono też do podporządkowania gospodarczego ludności polskiej, a także do całkowitego wyeliminowania języka polskiego z życia publicznego. Oprócz tego wprowadzono niemieckie nazewnictwo miejscowości, nazw ulic, a nawet usunięto szyldy sklepowe i rzemieślnicze w języku polskim.

Komisja Kolonizacyjna wykupiła ogromne połacie polskiej ziemi, rugując z niej polskich właścicieli. Odpowiedzią na te szykany władz pruskich była praca organiczna. Jednym z największych organiczników Wielkopolski był mieszkaniec Ziemi Pobiedziskiej - Maksymilian Jackowski.

Wybuch wojny światowej w 1914 roku obudził nadzieje na odzyskanie niepodległości kraju rozdartego przez zaborców, jakim była Polska. Powołani pod broń Polacy opuścili swoje miejsca pracy, a także swoich bliskich. Ginęli na frontach, a wielu zostało kalekami. Doprowadziło to do ogromnego zubożenia. W Wielkopolsce podporządkowanie wszystkich dziedzin życia celom militarnym miało zgubny wpływ na życie codzienne jej obywateli. Zwłaszcza ujawniły się braki zaopatrzeniowe - szczególnie żywności, bowiem ta prowincja stała się żywnościową bazą zaopatrzeniową armii niemieckiej. W marcu 1915 roku władze wprowadziły reglamentację podaży artykułów pierwszej potrzeby (kartki) - zwłaszcza na mąkę i chleb, a od stycznia 1917 r. kartki wprowadzono na wszelką żywność.

Wieść o wybuchu rewolucji listopadowej w 1918 roku w Niemczech ponownie obudziła nadzieję na odzyskanie niepodległości. W drugiej połowie listopada na wiecu w Domu Katolickim pobiedziszczanie wybrali delegatów na zebranie organizacyjne Powiatowej Rady Ludowej oraz delegatów na Polski Sejm Dzielnicowy w Poznaniu. Wówczas mandaty delegatów uzyskali ks. Bolesław Walich z Pobiedzisk, ks. Kazimierz Smorawski z Wronczyna i Władysław Heliński z Pomarzanowic.

Kłęska państw centralnych toczących wojnę, rewolucja w Niemczech, przyjazd Paderewskiego do Poznania i prowokacje Niemców w Poznaniu roznieciły płomień wydarzeń, które wywołały zryw zbrojny nazwany powstaniem wielkopolskim, w Pobiedziskach 28 grudnia 1918 roku.

Tadeusz Panowicz

DELEGACI ZIEMI POBIEDZISKIEJ NA SEJM DZIELNICOWY W POZNANIU 3 - 5 GRUDNIA 1918 R.

Ks. Kazimierz Smorawski (1869 – 1946)

Urodził się 10 czerwca 1869 r. w Rogoźnie, w rodzinie sekretarza sądowego Andrzeja i Anny ze Strzeleńskich. Do szkoły powszechnej i do gimnazjum uczęszczał w Rogoźnie. Tam 21 lutego 1883 r. otrzymał świadectwo dojrzałości. Już podczas nauki w gimnazjum ujawnił skłonności do pracy społecznej, jako członek tajnego Towarzystwa Tomasza Zana. Studiował w Arcybiskupim Seminarium Duchownym w Poznaniu i w Gnieźnie w latach 1893-1897

na wydziale filozoficzno-teologicznym. Świecenia kapłańskie przyjął 13 marca 1897 r. w Gnieźnie z rąk arcybiskupa Floriana Stablewskiego.

Pierwsza parafia, w której podjął pracę jako wikary, to Wilkowo Polskie koło Kościana. Kolejno były Siedlce (1898) i Tuchorza koło Zbąszynia (1899), Chodzież (do 1900) oraz parafia św. Trójcy w Gnieźnie (1900-1901). W 1901 r. został komendantem (administratorem), a od 3 sierpnia 1908 r. proboszczem we Wronczynie koło Pobiedzisk - wówczas dekanat łubowski. Będąc komendantem we Wronczynie, w 1904 r. administrował parafię w Dąbrówce Kościelnej, a w 1907 r. w Kiszkwie. Jego posługa w Chodzieży - chociaż bardzo krótka - zaowocowała założeniem tam przez księdza wikarego, młodzieżowego chóru „Halka”. Chór ten - między innymi 5 sierpnia 1900 r. uświetnił uroczystość poświęcenia sztandaru Katolickiego Towarzystwa Robotników Polskich. Rok wcześniej (1899) wstąpił do wówczas powstałego Towarzystwa Anty hazardowego. Po przybyciu do Gniezna należał do komitetu organizacyjnego wiecu w obronie języka polskiego i wiary, który odbył się 23 września 1900 r. Także później, w latach 1901- 1906, organizował i popierał strajki przeciwko wprowadzeniu w szkołach ludowych nauki religii jedynie w języku niemieckim.

Najbardziej jednak jego żyłkę społecznikowską poznali mieszkańcy Ziemi Pobiedziskiej, bowiem ks. Smorawski należał wówczas do najaktywniejszych działaczy w Wielkopolsce - zwłaszcza na terenie dawnego powiatu Poznań-Wschód. Obok swego znamienitego sąsiada, doktora Tadeusza Jackowskiego, uchodził za niekwestionowany autorytet dla miejscowych działaczy.

Ks. Kazimierz Smorawski

(do 1925) zasiadał w jej zarządzie, zaś w latach 1906-1914 należał także do zarządu pobiedziskiej spółdzielni „Rolnik”.

Ogromny rozgłos przyniosła mu działalność w „Straży” (1905-1906) - organizacji broniącej praw Polaków. Wkrótce po wstąpieniu do niej, we wrześniu 1905 r. został mianowany tzw. starostą na powiat Poznań -Wschód. Wówczas wszędzie było go pełno. Zwoływał zebrania

W latach 1901-1903 był wiceprezesem, w 1905 r. skarbnikiem, a w latach i 1906 - 1907 prezesem Kółka Rolniczego we Wronczynie. To on 18 stycznia 1905 r. odprawił patriotyczne nabożeństwo i egzekwie żałobne przy trumnie Maksymiliana Jackowskiego - patrona Kółek Rolniczych, który spoczął na wronczyńskim cmentarzu. Po tym wydarzeniu pruski komisarz policji obwodu pobiedziskiego, raportując do Landrata powiatu Poznań-Wschód, wydał o nim taką oto opinię: „Smorawski jest fanatycznym agitorem polskich dążeń narodowych, założycielem wszystkich możliwych polskich towarzystw, uprawia polską agitację narodową, gdzie tylko może, jest wrogiem niemieczyny”.

W 1903 r. we Wronczynie założył Katolickie Towarzystwo Robotników Polskich, a przy pomocy parafian, wspomagając przedsięwzięcie własnymi funduszami, wybudował salkę zebrań pw. Świętej Rodziny. Trwałą pamiątką niespożytej energii ks. Smorawskiego oraz poparcia patrona spółek zarobkowych - ks. Piotra Wawrzyniaka, jest powstały w Pobiedziskach 5 lutego 1906 r. (działający do dziś) Bank Ludowy. Ksiądz Smorawski został kontrolerem tej spółki, a także przez wiele lat

i wiece w powiecie, podczas których zapoznawał słuchaczy z celami „Straży” i omawiał bieżące sprawy dotyczące Polaków. Pierwszy taki wiec zorganizował 15 października 1905 r. w salce zebrań we Wronczynie, w którym uczestniczyli także mieszkańcy okolicznych miejscowości. W zebraniu wzięli również udział i przemawiali Tadeusz Jackowski i redaktor gnieźnieńskiego „Lecha” - Jan Teska. W tym samym dniu „obsłużono” podobny wiec w Pobiedziskach i założono w mieście koło „Straży”. Na jednym z kolejnych zebrań założycielskich „Straży” w Żegrzu pod Poznaniem (22 października 1905), ks. Smorawski napiętnował tzw. „sprzedawczyków”. Takim mianem określano wówczas Polaków, którzy sprzedawali Niemcom własne gospodarstwa rolne. Wytknął także zebranym, iż niektórzy Polacy zmieniają polskie nazwiska i imiona na niemieckie. Zaapelował też o zachowanie polskich strojów narodowych i tradycji.

Bezgraniczna wiara księdza we wszystko co polskie, wkrótce doprowadziła do tego, że na terenie całego powiatu działały placówki „Straży”. Tego stanu rzeczy nie miały jednak zamiaru tolerować władze pruskie i wymogły na władzach kościelnych zakaz przemawiania i pełnienia jakichkolwiek funkcji w tej organizacji przez duchownych. Ks. Smorawski wówczas ostro zaprotestował, iż „uszczipła się prawa obywatelskie”. Ale kiedy zapowiedział wiec „Straży” w Urbanowie pod Poznaniem (11 marca 1906 r.), władze duchowne nakazały mu złożyć urząd starosty i zagroziły nałożeniem kar kanonicznych. Miał ustąpić i z organizacji wystąpił. Ponadto na łamach prasy przeprosił ks. bpa Edwarda Likowskiego. Jednak chyba całkowicie nie zaprzestał działalności, bo jeszcze w roku 1912 landrat powiatu podejrzewał go o kontakty ze „Strażą”.

To niepowodzenie ani na jotę nie schłodziło energii księdza. Podczas powszechnego strajku szkolnego w latach 1906-1907, gdzie tylko mógł, popierał opór dzieci i rodziców przeciwko antypolskim zarządzeniom władz pruskich. Nie zaprzestał również działalności w ruchu wiecowym i wyborczym. Między innymi w styczniu 1907 r. przemawiał podczas wiecu wyborczego powiatu Poznań-Wschód w poznańskim Bazarze oraz 4 maja 1908 r. wchodził w skład komitetu walnego wiecu na zabór pruski w Poznaniu. Wiec ten zorganizowano w protestie przeciw pruskim ustawom wyjątkowym - ustawie osadniczej z roku 1904 i ustawie wywłaszczeniowej z roku 1908.

Taka bezkompromisowa postawa wobec zaborców między innymi została odnotowana w raportach prezydenta rejencji poznańskiej, dotyczących udziału duchowieństwa w wyborach do Landtagu i Reichstagu (1903). Ks. Smorawski był wymieniony tam jako szczególny agitator sprawy polskiej, ponieważ swoimi wozami zawiózł mieszkańców Wronczyna do lokalu wyborczego w Krześlicach, nakazując im głosowanie na polskiego kandydata.

Udział w wiecach widocznie wszedł księdzu w krew, bo od roku 1907 był członkiem polskiego Komitetu Wyborczego Powiatu, reprezentując w nim V Obwód Pobiedziski. Z ambony i na wiecach zwalczał ugodowe tendencje wobec zaborcy, znajdując poparcie u działaczy endeckich. Jako wyśmienity i chętnie słuchany mówca w 1914 r. został wybrany na delegata wyborczego i sekretarza tego komitetu. Kościsty i noszący długie włosy, porównywany był do ks. Piotra Skargi.

Podczas pierwszej wojny światowej dowództwo niemieckiego V Korpusu Armii tego wybitnego Polaka umieściło na liście ewentualnych przywódców polskich, przez co podlegał stałemu nadzorowi władz. Pomimo różnych szykan, aktywnie włączył się w działalność niepodległościową. W listopadzie 1918 r. jako członek Rady Ludowej Ziemi Pobiedziskiej, został wybrany delegatem na Sejm Dzielnicowy w Poznaniu (3 - 5 grudnia). W tej radzie uczestniczył w tworzeniu przyszłej administracji polskiej. Udzielał się także w Poznańskim Towarzystwie Przyjaciół Nauk, był członkiem i sekretarzem (1908 – 1916) Towarzystwa Naukowej Pomocy im. Karola Marcinkowskiego na powiat Poznań-Wschód i Towarzystwa Kolonii Wakacyjnych „Stella” w Poznaniu. Nie zabrakło również ks. Smorawskiego podczas uroczystej przysięgi żołnierzy-powstańców na pobiedziskim rynku 13 kwietnia 1919 r.

A w wolnej Polsce?

Był długoletnim patronem stowarzyszeń parafialnych Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Męskiej i tożsamego stowarzyszenia żeńskiego we Wronczynie. Opiekował się wronczyńskim Kółkiem Rolniczym i działał w Towarzystwie Czytelni Ludowych. Zwalczał wszelką niesprawiedliwość, toteż w 1931 r. podpisał, ogłoszony w prasie, zbiorowy protest przeciwko uwięzieniu w twierdzy brzeskiej i brutalnemu traktowaniu opozycji parlamentarnej.

Mając tak bogatą kartotekę u Niemców, w 1939 r. został wypędzony przez gestapo z plebanii we Wronczynie. Służył wtedy pomocą duszpasterską kościołowi św. Michała Archanioła w Pobiedziskach. W 1940 r. trafił do gestapowskiego aresztu. Następnie przebywał w obozie przejściowym (nie odnotowano gdzie). Ze względu na zły stan zdrowia i interwencję w gestapo Niemca z Tarnowa pod Kostrzynem, w 1942 r. z obozu został zwolniony. Nie miał jednak prawa powrotu do miejsca zamieszkania. Zatem do końca okupacji, nie ufając Niemcom, wraz z siostrą ukrywał się w Promnie u Stanisławy i Piotra Nowaków. Mimo choroby i podeszłego wieku nie zaprzestał posług duszpasterskich. Udzielał chrztów, ślubów, przyjmował dzieci do Pierwszej Komunii Świętej, itd. i nigdy nie przerażała go odległość od miejsca zamieszkania ani pora roku lub dnia. Zauważyć należy, że wszystko wykonywał w głębokiej tajemnicy przed Niemcami.

Pod koniec wojny stan jego zdrowia pogorszył się do tego stopnia, że po jej zakończeniu nie mógł już powrócić do swojej parafii. A pracował w niej niemal czterdzieści lat! Z Promna trafił do Domu Sióstr Sercanek (Sacré Coeur) w Polskiej Wsi koło Pobiedzisk. Tam do śmierci pełnił funkcję kapelana. Zmarł 26 października 1946 r. w szpitalu ss. Elżbietanek w Poznaniu przy ulicy Łąkowej. Spoczął 30 października w grobowcu wybudowanym przez parafian na cmentarzu we Wronczynie.

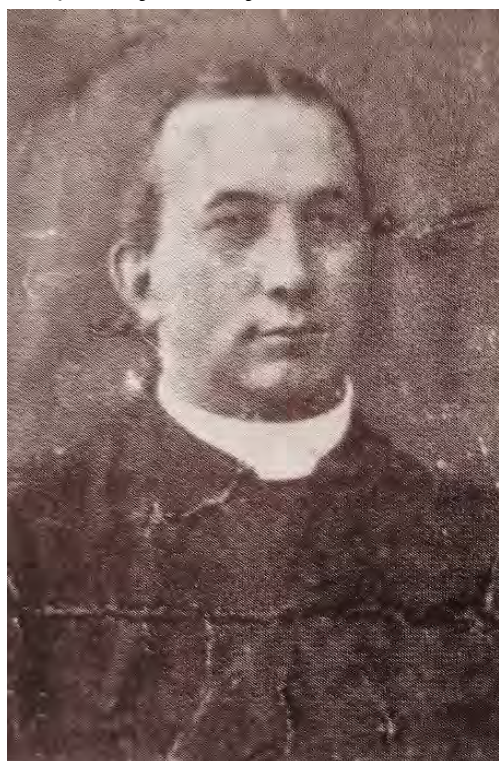
Literatura: „Elenchus”, 1898, 1938, 1947; „Księga Pamiątkowa PTPN”; „Poradnik dla Spótek”, nr 3, 1914; „Postęp”, nr 71, 1906, nr 3, 1914; „Praca”, nr 32, 1907; „Przewodnik Katolicki”, nr 17, 1919, nr 21 1921; „Robotnik”, nr 9, 1906, nr 19, 1913; „Wiarus Polski”, nr 32, 37, 1897; „Wielkopolanin”, nr 202, 237, 240, 245, 1905, Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie (personalia).

Fotografia ze strony www.e-pw.pl

Ks. Bolesław Walich (1870-1936)

Urodził się 10 grudnia 1870 r. we wsi Przedborów koło Ostrzeszowa (ob. gmina Mikstat), w rodzinie nauczyciela szkoły ludowej Karola Walicha i Anastazji z domu Gallus (?). O jego początkowej edukacji trudno cokolwiek powiedzieć, ponieważ dokumenty na ten temat milczą.

Ks. Bolesław Walich

Wiadomo natomiast, że studiował w seminariach duchownych w Poznaniu i w Gnieźnie, a święcenia kapłańskie przyjął w Gnieźnie 26 lutego 1896 r. Jako wikary w 1896 r. trafił do Wolsztyna. W 1897 r. został komendantem (administratorem), a następnie proboszczem w Górze koło Borku. Oprócz posługi duszpasterskiej w Wolsztynie z wielkim zaangażowaniem przesyłał tamtejszemu Towarzystwu Przemysłowemu i ściśle współpracował z hrabią Stefanem Wycielskim, członkiem honorowym tego towarzystwa. Ich patriotyczna działalność zwróciła uwagę miejscowych władz pruskich, a landrat babimojski obu oskarżył o zorganizowanie w sierpniu 1897 r. nielegalnego zebrania i zabawy ludowej pod gołym niebem w posiadłości Mycielskiego. Innego zdania był jednak sąd w Wolsztynie, który 10 lutego 1898 r. wydał wyrok uniewinniający. Postanowienie to utrzymał Sąd II Instancji w Międzyrzeczu. Od 1899 r. ks. Walich był członkiem Towarzystwa Naukowej Pomocy im. Karola Marcinkowskiego.

W Górze przez wiele lat działał w Banku Ludowym, który miał siedzibę w pobliskim Jaraczewie - początkowo jako wiceprezes, a po kilku latach jako prezes Rady Nadzorczej. Co roku prezentował bank na sejmikach Związku Spółek Zarobkowych - między innymi we wrześniu 1902 r. na sejmiku w Poznaniu. Wygłosił wówczas referat o prowadzeniu księgowości w spółkach. Nie był to jedyny krąg zainteresowań proboszcza. Kiedy 27 marca 1900 r. zainicjował powstanie w Górze Kółka Rolniczego, pięćdziesięciu jego członków - założycieli, właśnie ks. Walicha wybrało swoim prezesem. W latach 1905-1907 należał do „Straży” mimo zakazu władzy kościelnej, wydanego w 1906 r. Od 1900 r. działał także w Towarzystwie Anty hazardowym.

W parafii energicznie zwalczał pijaństwo, co odnotowały nawet miejscowe władze pruskie, dla których zawsze był gorliwym Polakiem, efektywnie wpływającym na wiernych w duchu narodowo-polskim. Dzięki jego inicjatywie w Górze funkcjonował chór kościelny, składający się z dwunastu dziewcząt i kilku chłopców.

W roku 1915 r. ks. Walich został przeniesiony do Pobiedzisk, jako proboszcz parafii św. Michała Archanioła. Tu także gorliwie zajmował się działającymi na terenie parafii stowarzyszeniami, między innymi był współzałożycielem (w 1917) Towarzystwa Młodzieży Polskokatolickiej. W Pobiedziskach szybko zyskał ogromny szacunek parafian. W okresie tworzenia się niepodległej Polski został wybrany do Powiatowej Rady Ludowej - powiat Poznań-Wschód. Ponadto mieszkańcy Ziemi Pobiedziskiej powierzyli mu mandat delegata na Polski Sejm Dzielnicowy w Poznaniu (3 - 5 grudnia 1918). W wolnej Polsce, w 1925 r. w Pobiedziskach uczestniczył w powołaniu Stowarzyszenia Młodych Polek, a w 1931 r. założył Parafialną Akcję Katolicką skupiającą wszystkie miejscowe organizacje katolickie. Zmarł 20 czerwca 1936 r. Spoczywa na cmentarzu w Pobiedziskach.

Literatura: *Kosmowska-Kowalska A., Kółka rolnicze Poznania i okolicy 1866-1939. Wielkopolskie kółka*

włościanek 1907 - 1939, Poznań 1992, Kącki F., *Udział duchowieństwa w powstaniu wielkopolskim 1918-1919*; „*Novum*”, nr 12 (specjalny), 1971.

Władysław Heliński (1865-1952)

Władysław Heliński z synami

Urodził się 22.11.1865 r. w Siekierkach, rodzicami byli Walenty i Józefa. Wraz z żoną Rozalią wychowywali trzech synów: Józefa (ur. 1897), Wacława (ur. 1899) i Bolesława (ur.?). Mieszkał w Pomarzanowicach. Z zawodu był stelmachem (stolarzem). Został wybrany na delegata na Polski Sejm Dzielnicowy w Poznaniu. Wspólnie z Maksymilianem Jackowskim zakładał Kółka Rolnicze, które przyczyniły się do szerzenia postępu rolniczego i obrony polskich interesów w zaborze pruskim. Ponadto „zakładały czytelnie, zamykały karczmy i wyznaczały ceny ziemi.” Zmarł 6.01.1952 r., w Pobiedziskach i spoczywa na cmentarzu parafialnym.

Literatura: *Panowicz T., Maksymilian Jackowski (1815-1905) – działacz społeczno-gospodarczy. Informacje pozyskane z relacji wnuka Henryka Helińskiego.*

Stefan Dopieralski

KRONIKA MIASTA POBIEDZISK z okresu Powstania Wielkopolskiego 1918/19 r.

(Pisownia oryginalna)

Na otrzymaną wiadomość w dniu 27 grudnia 1918 roku o przyjeździe Ignacego Paderewskiego do Poznania i wybuchu Powstania Wielkopolskiego społeczeństwo miasta Pobiedzisk przystąpiło w dniu 28 grudnia 1918 roku do czynu zbrojnego przeciwko tutejszej władzy pruskiej.

*Sztandar z czasów Powstania Wielkopolskiego
(ze zbiorów Stanisława Kwiatkowskiego)*

Tego samego dnia w godzinach porannych pod przewodnictwem Antoniego Piątkowskiego został zwołany wiec z udziałem społeczeństwa miasta Pobiedzisk i okolicznych wsi. Na powyższym wiecu została powołana Straż Ludowa, która z kolei przystąpiła do formowania Oddziału Powstańczego, do którego zgłaszali się ochotniczo byli żołnierze polacy z armii niemieckiej i bardzo dużo młodzieży. Powołano również Biuro Werbunkowe i Komendę Miasta. Na komendanta Oddziału Powstańczego powołano Stanisława Czerwińskiego, na zastępcę Antoniego Piątkowskiego, na szefa Oddziału Adama Koczorowicza. Na pierwszego burmistrza miasta Pobiedzisk został wybrany Piotr Siekierski, na policjantów Straży Bezpieczeństwa Publicznego zostali powołani Mrówczyński

Józef oraz Burzyński Roman. W dniu 28 grudnia 1918 roku w godzinach przedpołudniowych powstańcy Antoni Piątkowski, Bronisław Piątkowski, Stanisław Nawrocki, Kazimierz Kantorski oraz Garstecki wtargnęli do tutejszego Magistratu, rozbroili niemieckiego burmistrza Wollfa oraz policjanta Schtelltera. Zdobyto 12 karabinów

niemieckich wraz z dużą ilością amunicji. Dalsze grupy powstańcze przystąpili natychmiast do opanowania urzędów jak Poczty, Dworca Kolejowego, Komisariatu oraz rozbroili żandarmerów niemieckich – Mattnera i Schwarca.

Zaprzysiężenie oddziałów Straży Ludowej na Rynku w Pobiedziskach 13 kwietnia 1919 r.

Po opanowaniu urzędów i rozbrojeniu Niemców powstańcy przystąpili do pełnienia wart w celu zabezpieczenia urzędowania polskiej władzy, która została wybrana na tutejszym terenie.

Zaprzysiężenie oddziałów Straży Ludowej na Rynku w Pobiedziskach 13 kwietnia 1919 r.

W dniu 29 grudnia 1918 roku Komenda Miasta wysłała dalsze grupy powstańcze na okoliczne wsie w celu rozbrojenia Niemców, którzy bardzo silnie byli uzbrojeni, by nie dopuścić Polaków do czynu zbrojnego na terenie wsi, lecz niewiele Niemcy mogli poradzić, gdyż powstańcy wykazali wielki hart ducha i nienawiść do wroga, który od dziesiątków lat rządził na tutejszym terenie.

Rozbrojono Niemców w Kocanowie, Głównie, Węglewie, Latalicach, Podarzewie, Krześlicach, Łagiewnikach, Biskupicach, Polskiej Wsi, Starej Górcie, Promnie, Lednogórze oraz w wielu innych wsiach. Wymienione wsie były w większości zamieszkałe przez zagorzałych hakatów niemieckich. Zdobyto 200 karabinów niemieckich wraz z dużą ilością amunicji. Zdobyta broń została złożona w magazynie Domu Katolickiego, gdzie również mieściła się Wartownia. Na magazyniera i rusznikarza broni został wybrany Kazimierz Kantorski, który z kolei przydzielał karabiny ochotnikom wstępującym do Oddziału Powstańczego.

W związku na dalsze zgłaszanie się ochotników do Oddziału, który już liczył przeszło 200 powstańców, Straż Ludowa w dniu 13 stycznia 1919 roku zwróciła się do społeczeństwa miasta Pobiedzisk i okolicznych wsi z apelem o udzielenie pomocy finansowej na zakup ekwipunku dla powstańców. Na powyższy apel społeczeństwo złożyło w tutejszym Banku kilka tysięcy marek, za które zakupiono nowe mundury i żywność. Do Oddziału zgłaszali się robotnicy, chłopcy, rzemieślnicy, inteligencja oraz młodzież. Należy tu podkreślić, że do walki zbrojnej na terenie tutejszym stanęło całe społeczeństwo wraz z młodzieżą, która z wielką ofiarnością i poświęceniem przyczyniła się do wyzwolenia naszej prastarej ziemi piastowskiej, na której żyli i pracowali nasi przodkowie.

W dniu 2 stycznia 1919 roku został zaalarmowany tutejszy Oddział o udzielenie pomocy miastu Gniezno i wsi Zdziechowa, lecz pomoc ta okazała się zbyteczna, gdyż Gniezno i Zdziechowa zostały już zdobyte.

Zaprzysiężenie oddziałów Straży Ludowej na Rynku w Pobiedziskach 13 kwietnia 1919 r.

W dniu 4 stycznia 1919 roku Oddział Powstańczy otrzymał rozkaz udzielenia natychmiastowej pomocy w zdobyciu miasta Inowrocławia. Niemając środków lokomocji, zatrzymano pociąg towarowy, który jechał w kierunku Gniezna. Załadowano w pośpiechu większość

Oddziału na wagony, lecz kierownik niemiecki i maszynista odmówili dalszej jazdy w kierunku Inowrocławia. Maszynistę niemieckiego zastąpił Franciszek Wieruszewski, który szczęśliwie prowadził pociąg do samego Inowrocławia. Oddział Powstańczy brał udział we walkach o miasto Inowrocław pod dowództwem komendanta Stanisława Czerwińskiego. Po opanowaniu Inowrocławia część Oddziału powróciła do Pobiedzisk.

Zaprzysiężenie oddziałów Straży Ludowej na Rynku w Pobiedziskach 13 kwietnia 1919 r.

Druga grupa pod dowództwem Antoniego Piątkowskiego wyjechała na front północny pod Gniewkowo, Kcynie, Wierzchosławice oraz Nakło, na którym to froncie walczyli do końca maja 1919 roku. W walce pod Nakłem został ranny powstaniec Skowroński Stanisław, który na skutek odniesionych ran zmarł.

Na rozkaz Głównej Komendy Wojsk Wielkopolskich w Poznaniu przeprowadzono reorganizację tutejszego Oddziału na Wojsko Polskie. Karabiny niemieckie, które posiadał oddział zabrano do Poznania w celu uzbrojenia regularnych Jednostek Wojskowych. W zamian zato otrzymano karabiny rosyjskie, które służyły do dalszego przeszkolenia tutejszej Jednostki Wojskowej, która liczyła 400 żołnierzy. Dowódcą tej Jednostki został ponownie mianowany Stanisław Czerwiński, zastępcą Antoni Piątkowski. Sformowano 4 kompanie 1 kompanię prowadził Antoni Piątkowski, 2 komp. Józef Świątkowski, 3 komp. Józef Mrówczyński, 4. komp. prowadził Michał Rzyski.

Początkiem kwietnia 1919 roku odbyła się na tutejszym rynku msza polowa i zaprzysiężenie Jednostki Wojskowej, na której brał udział Naczelnny Dowódca Wojsk Wielkopolskich Gen. Dowbor Muśnicki wraz z adiutantem. Po zaprzysiężeniu Jednostki odbył się przegląd wojskowy. Przeszkolonych żołnierzy młodszego rocznika wcielano do Wojska Polskiego. Działalność Straży Ludowej i Komendy Miasta zakończyła się w miesiącu wrześniu 1919 roku.

Niniejsza Kronika miasta Pobiedzisk została opracowana na zeznaniach obecnie żyjących weteranów Powstania Wielkopolskiego i członków Koła ZBoWiD - Pobiedziska, którzy brali czynny udział z bronią w Powstaniu Wielkopolskim na tutejszym terenie. Są to świadkowie: Dolata Franciszek, Piotrowski Franciszek, Kantorski Kazimierz, Sobczak Alojzy, Błaszak Józef, Bombiński Stefan oraz Chojnacki Walenty.

Zaprzysiężenie oddziałów Straży Ludowej na Rynku w Pobiedziskach 13 kwietnia 1919 r.

Powyższa Kronika nie została dotąd nigdzie opublikowana ani w okresie międzywojennym, ani powojennym.

Niniejszym Kronikę opracował prezes Koła ZBoWiD – Pobiedziska Dopieralski Stefan, były weteran Powstania Wielkopolskiego. W załączeniu: fotografie z zaprzysiężenia tutejszej Jednostki Wojskowej, które przez okres okupacji zostały ukryte przez naszych kolegów.

Zdjęcia dokonał fotograf Franciszek Dolata.

*Zaprzysiężenie Straży Ludowej na Rynku w Pobiedziskach
13 kwietnia 1919 r.*

*Fotografia z książki: K. Rzepecki, Powstanie grudniowe w Wielkopolsce
27.12.1918, Poznań 1919*

„W obliczu Boga Wszechmogącego w Trójcy Świętej Jedyne go ślubuję, że Polsce, Ojczyźnie mojej i sprawie całego Narodu Pol skiego zawsze i wszędzie służyć będę, że kraju Ojczystego i dobra narodowego do ostatniej kropli krwi bronić będę, że Komisaria- towi Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu i dowódcom, i przełożo- nym swoim mianowanym przez tenże Komisariat zawsze i wszę- dzie posłuszny będę, że w ogóle tak zachowywać się będę, jak przystoi na mężnego i prawego żołnierza - Polaka, że po zjednoczeniu Polski złożę przysięgę żołnierską, ustanow- ioną przez polską zwierzchność państwową”.

Tekst przysięgi ustalony został 21.01.1919 r. przez Komisariat NRL.

Uczestnicy Powstania Wielkopolskiego z Ziemi Pobiedziskiej

Lp.	Nazwisko i imię	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Imiona rodziców	Miejsce zamieszkania	Data śmierci	Miejsce pochówku	Źródło – potwierdzenie udziału w powstaniu
1.	Andrzejewski Kazimierz	9.02.1901	Jerzykowo	Józef, Katarzyna	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 21.02.1976
2.	Apelt Stanisław	26.02.1886	Dąbrówka Kościelna	b.d.	Pobiedziska	26.03.1944	Essen?	APP-Zw 11929
3.	Apolinarski Stanisław	2.05.1898	Dłużyna pow. leszczyński	Szymon, Elżbieta	Pobiedziska	9.10.1970	Pobiedziska	WKP 23.03.1973
4.	Bartlitz Edmund	7.11.1891	Gruszczyn	Franciszek, Bronisława	Pobiedziska	1940	Charków	PWW 27.08.1921
5.	Bagorski Ignacy	5.07.1872	Krobia	Józef, Barbara	Pobiedziska	1.11.1954	Pobiedziska	ZdZP
6.	Bejma Franciszek	27.12.1898	Murdy	b.d.	Pobiedziska	b.d.	b.d.	APP-Zw 16658
7.	Bendowski Piotr	29.04.1899	Biskupice	Stanisław, Apolonia	Gniezno	b.d.	b.d.	WKP 6.12.1957
8.	Bertrandt Wincenty	2.07.1876	Poznań	Bartłomiej, Pelagia	Pobiedziska	24.11.1948	b.d.	APP-Zw 22195
9.	Białożyński Michał	6.08.1878	Krzeńce	Bartłomiej, Rozalia	Pobiedziska	12.04.1952	Pobiedziska (grób zlikwidowany)	APP-Sz 12312
10.	Białożyński Piotr	29.05.1902	Kocanowo	Michał, Pelagia	Pobiedziska	1972?	Szczecin	APP-Sz 7356
11.	Bielawski Franciszek	4.10.1889	Pobiedziska	Józef, Bronisława	Pobiedziska	1968?	Poznań	WKP 26.07.1962
12.	Błaszak Józef	17.10.1892	Walszewo	Michał, Antonina	Pobiedziska	16.02.1980	Pobiedziska	WKP 24.01.1958
13.	Boge Jan	8.11.1898	Pomarzanowice	Rudolf, Stanisława	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 10.11.1958
14.	Bombiński Stefan	26.08.1902	Pobiedziska	Stanisław, Waleria	Pobiedziska	20.01.1988	Pobiedziska	WKP 24.01.1958
15.	Borowicz Władysław	1.12.1898	Pobiedziska	Wojciech, Marianna	Pobiedziska	b.d.	b.d.	APP-Sz 5103
16.	Borucki Czesław	17.07.1888	Rakojady pow. wągrowiecki	Stanisław, Maria	Pobiedziska	1.04.1973	Pobiedziska	APP-Zw 22228
17.	Brenk Teofil	23.04.1899	Dobiejewo	Wojciech, Anna	Kocanowo	b.d.	b.d.	WKP 18.12.1958
18.	Buczowicz Józef	13.07.1901	b.d.	b.d.	Pobiedziska	b.d.	b.d.	APP-Zw 12181
19.	Bulczyński Bronisław	20.08.1890	Pobiedziska	Władysław, Franciszka	Pobiedziska	b.d.	b.d.	WKP 4.04.1958
20.	Burzyński Roman	26.12.1876	Imiołki	Józef, Julianna	Pobiedziska	20.02.1954	b.d.	APP-Sz 6920
21.	Chatupka Władysław	18.11.1900	Biskupice	Michał, Stanisława	Uzarszewo	18.10.1989	Wolsztyn	WKP 21.02.1976, UmSWPW
22.	Chlebowski Edmund	6.10.1899	Pobiedziska	Stefan, Katarzyna	Pobiedziska	b.d.	b.d.	APP-Sz 7370
23.	Chlebowski Wacław	25.09.1897	Pobiedziska	Stefan, Katarzyna	Pobiedziska	b.d.	b.d.	WKP 10.11.1958
24.	Chojnacki Walenty	25.12.1896	Pomarzanowice	Józef, Magdalena	Pobiedziska	13.02.1972	Pobiedziska	APP-Sz 6500
25.	Czekalski Władysław	10.04.1885	Kiszkowo	Hipolit, Seweryna	Pobiedziska	18.10.1962	Pobiedziska	PWW 30.03.1935
26.	Czerwiński Stanisław	24.03.1892	Pobiedziska	Wojciech, Katarzyna	Pobiedziska	b.d.	b.d.	WKP 17.12.1958

27.	Dolata Franciszek	19.01.1887	Granowiec	Franciszek, Maria	Pobiedziska	17.11.1979	Pobiedziska	WKP 24.01.1958
28.	Dombka Józef	28.01.1894	Czesławice	b.d.	Pobiedziska	b.d.	b.d.	APP-Sz 6505
29.	Dopieralski Stefan	10.08.1900	Września	b.d., Jadwiga	Pobiedziska	30.09.1984	Pobiedziska	WKP 24.01.1958
30.	Dopierala Adam	23.11.1897	Wronczyn	Wawrzyniec, Stanisława	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 6.12.1957
31.	Drachowski Walenty	14.02.1896	Bednary	Józef, Antonina	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 6.12.1957
32.	Dutkiewicz Kazimierz	26.11.1897	Bednary	Michał, Maria	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 9.01.1960
33.	Echaust Walenty	21.01.1885	Stęszewko	Józef, Petronela	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 19.02.1958
34.	Florkowski Marcin	1.11.1881	Mokronos	Antoni, Wiktorja	Pobiedziska	4.09.1963	Pobiedziska	WKP 24.01.1958
35.	Frankiewicz Aleksander	17.02.1880	Pobiedziska	Józef, Józefa	Poznań	3.08.1947	Poznań	APP-Amp, sygn.2565
36.	Frasz Michał	27.08.1898	Damaśławek	Jakub, Bolesława	Pobiedziska	1.04.1960	Pobiedziska	APP-Sz 5128
37.	Frąckowiak Adam	21.12.1898	Bednary	Jan, Jadwiga	Węglewo	b.d.	b.d.	WKP 10.12.1980
38.	Frąckowiak Józef	17.03.1885	Boduszewo	b.d.	Pobiedziska	8.10.1942	Sokotów Podlaski	IR
39.	Frąckowiak Teofil	19.11.1894	Promno	Tomasz, Anastazja	Promno	13.06.1976	Pobiedziska	WKP 18.12.1974
40.	Gadebusch Ksawery	13.04.1888	Pobiedziska	Jan, Aleksandra	Poznań	13.10.1951	Poznań	PW
41.	Galas Stanisław	16.04.1881	Niewierz pow. szamotuński	Stanisław, Maria	Pobiedziska	20.03.1953	b.d.	APP-Zw16126
42.	Garstecki Stanisław	10.10.1899	Pobiedziska	Marcin, Katarzyna	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 14.06.1961
43.	Gendera Adam	3.12.1887	Kociątkowa Górka	Wawrzyniec, Jadwiga	Poznań	b.d.	b.d.	APP-Sz 5472
44.	Gerke Michał	21.09.1894	Bednary	Franciszek, Agnieszka	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 6.12.1957
45.	Giszczyński Ludwik	10.04.1896	b.d.	b.d.	Pobiedziska	b.d.	b.d.	APP- Zw 22196
46.	Głowacki Franciszek	25.08.1895	b.d.	b.d.	Pomarzanowice	b.d.	b.d.	APP- Zw 22197
47.	Godak Marcin	5.08.1898	Węglewo	Józef, Marianna	Nekla	? .12.1955	b.d.	APP- Zw 14673
48.	Górski Franciszek	18.08.1889	Pawtowo	Józef, Julianna	Pobiedziska	15.12.1971	Pobiedziska	WKP 24.01.1958
49.	Grabarczyk Antoni	13.05.1893	Glinno	b.d.	Pomarzanowice	b.d.	b.d.	APP- Zw 11933
50.	Grendowicz Józef	19.03.1894	Polska Wieś	b.d.	Kocanowo	b.d.	b.d.	APP- Zw 14146
51.	Grzeško Władysław	20.05.1899	Puszczkowo	b.d.	Promno	b.d.	b.d.	APP- Zw 11047
52.	Guzikowski Erazm	3.06.1887	Pobiedziska	Ksawery, Ewa	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 24.01.1958
53.	Helński Józef	15.01.1897	Pomarzanowice	Władysław, Rozalia	Pomarzanowice	1983	Gniezno	WKP 10.11.1958
54.	Helński Wacław	10.09.1899	Pomarzanowice	Władysław, Rozalia	Pomarzanowice	12.02.1986	Pobiedziska	WKP 24.01.1958
55.	Hertig Antoni	6.06.1881	Jerzyn	Michał, Marianna	Poznań	b.d.	b.d.	WKP 24.01.1958
56.	Imbiorowicz Kazimierz	31.01.1892	Wylatkowo pow. wittkowski	Andrzej, Katarzyna	Pobiedziska	28.04.1966	Pobiedziska	KW

57.	Jahns Wiktor	17.03.1900	Stęszewko	Emil, Apolonia	Pobiedziska	b.d.	b.d.	APP-Sz 7808
58.	Jakubowski Stanisław	12.03.1876	Kostrzyn	Franciszek, Julianna	Pobiedziska	16.11.1946	Pobiedziska	UPW
59.	Janicki Jan	15.08.1894	Pobiedziska	Ludwik, Stanisława	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 22.12.1969
60.	Jankowski Władysław	20.07.1887	Pobiedziska	Michał, Rozalia	Poznań	b.d.	b.d.	WKP 6.12.1957
61.	Jasik Jan	16.06.1898	Sullisław	Franciszek, Jadwiga	Promno	4.11.1970	Pobiedziska	WKP 24.01.1958
62.	Jaskólski Stanisław	17.04.1897	Biskupice	Michał, Łucja	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 22.12.1969
63.	Jerzyk Franciszek	22.08.1893	Krzeńlice	Marcin, Józefa	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 12.11.1958
64.	Jerzyński Bolesław	2.10.1898	Kobylnica	Wojciech, Franciszka	Pobiedziska	21.05.1975	Pobiedziska	WKP 10.11.1958
65.	Józwiak Marian	6.10.1901	Kosowo gm. Czerniejewo	Jan, Apolonia	Kocanowo	21.03.1975	Pobiedziska	WKP 18.12.1958
66.	Józwiak Szczepan	25.11.1893	Pobiedziska	Franciszek, Maria	Poznań	28.02.1987	b.d.	WKP 10.11.1958
67.	Kabaciński Stanisław	24.09.1891	Wysoka	Władysław, Wiktorja	Pobiedziska	b.d.	b.d.	WKP 6.12.1957
68.	Kaczmarek Franciszek	17.09.1890	Pobiedziska	Antoni, Jadwiga	Pobiedziska	b.d.	Pobiedziska?	WKP 14.06.1961
69.	Kaczmarek Michał	17.09.1890	Pobiedziska	Antoni, Jadwiga	Pobiedziska	b.d.	b.d.	WKP 14.06.1961
70.	Kaczmarek Wojciech	15.04.1890	Lubczyzna	Tomasz, Marianna	Pobiedziska	2.01.1954	Pobiedziska	IR
71.	Kantorski Kazimierz	20.02.1891	Pobiedziska	Stanisław, Michalina	Pobiedziska	8.09.1971	Pobiedziska	WKP 24.01.1958
72.	Karolczak Waclaw	11.09.1902	Nowa Wieś	Ludwik, Agnieszka	Pobiedziska	21.12.1949	Pobiedziska	DU 27.12.1948
73.	Każmierczak Józef	2.03.1898	Kąkolewo	Paweł, Maria	Pobiedziska	13.03.1982	Pobiedziska	WKP 18.12.1974
74.	Kąkolewski Jan	23.12.1893	Pobiedziska	Bronisław, Stanisława	Poznań	22.09.1977	Poznań	WKP 4.11.1958
75.	Kąkolewski Wincenty	4.04.1901	Pobiedziska	Józef, Helena	Łowęcin	17.11.1989	Swarzędz	UmSwPW
76.	Kędzióra Stanisław	8.02.1902	Pobiedziska	Kazimierz, Franciszka	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 22.12.1969
77.	Kistryński Ignacy	9.07.1901	Jerzykowo	Władysław, Franciszka	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 23.03.1973
78.	Kiszka Józef	23.10.1899	Kocanowo	Michał, Józefa	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 6.12.1957
79.	Kiszka Wojciech	1.04.1891	Jerzykowo	Józef, Marianna	Poznań	b.d.	b.d.	APP-Sz 6708
80.	Klawitter Ludwik	25.07.1878	Pobiedziska	Wojciech, Józefa	Poznań	b.d.	b.d.	APP-Sz 452
81.	Knypiński Kazimierz	27.11.1891	Pobiedziska	Marcin, Teresa	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 17.12.1958
82.	Koch Hieronim	27.04.1900	Duszniki	Augustyn, Tekla	Pobiedziska	b.d.	b.d.	APP-IsP
83.	Kotacki Leon	4.06.1901	Pobiedziska	Józef, Anna	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 18.12.1958
84.	Kołpowski Tadeusz	15.07.1899	Wojnowko pow. obornicki	Jan, b.d.	Biskupice	19.06.1978	b.d.	WKP 17.12.1958
85.	Konieczka Jan	25.12.1898	Pobiedziska	Tomasz, Agnieszka	Pobiedziska	b.d.	b.d.	APP-Sz 8140
86.	Koszuta Bronisław	19.07.1901	Dąbrowka Kościelna	Michał, Julianna	Pobiedziska	4.10.1990	Pobiedziska	WKP 18.12.1974, UmSwPW

87.	Kotecki Jan	13.10.1890	Krzeńlice	Jan, Rozalia	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 19.07.1960
88.	Kowalski Kazimierz	11.02.1900	Cotuń	Antoni, Wiktoria	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 18.05.1972
89.	Kozłowski Stanisław	10.03.1902	Pobiedziska	Władysław, Konstancja	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 22.12.1966
90.	Kraska Jan	28.03.1895	Pomarzanowice	Stanisław, Agnieszka	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 26.05.1972
91.	Krygier Stanisław	25.10.1888	Posługówek pow. żniński	Wojciech, Wiktoria	Pobiedziska	13.01.1939	Pobiedziska	IR
92.	Kubiak Michał	3.09.1892	Gąsiorowo pow. średzki	Szczepan, Antonina	Pobiedziska	28.07.1973	Pobiedziska	WKP 24.01.1958
93.	Kuźniewski Kazimierz	1.01.1900	Węglewo	Michał, Agnieszka	Pobiedziska	15.05.1949	b.d.	APP-Sz 7525
94.	Kuźniewski Władysław	20.08.1901	Pomarzaniki	Marcin, Antonina	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 6.03.1974
95.	Leśniewski Marian	29.03.1895	Pobiedziska	Józef, Eufrozyna	Pobiedziska	1.12.1948	Pobiedziska	APP-Sz 3138
96.	Leśniewski Stanisław	18.08.1877	Pobiedziska	Józef, Eufrozyna	Pobiedziska	29.01.1952	Pobiedziska	APP-Sz 12424
97.	Leśniewski Wiktor	18.08.1890	Pobiedziska	Józef, Eufrozyna	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 9.01.1960
98.	Lewandowski Aleksander Henryk	4.02.1900	Stanomińska Wola	Józef, Michalina	Poznań	1940	Katyń, Pobiedziska (grób symboliczny)	IR
99.	Liberkowski Franciszek	20.03.1897	Rzegnowo pow. gnieźnieński	b.d.	Pobiedziska	b.d.	b.d.	APP-Zw 13152
100.	Lisiecki Franciszek	20.02.1898	Pomarzanowice	Józef, Pelagia	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 19.07.1960
101.	Lisiecki Michał	10.08.1899	Pomarzanowice	Józef, Pelagia	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 18.12.1958
102.	Lorkiewicz Teofil	1.03.1885	Pobiedziska	Julian, Anna	b.d.	1944	Warszawa?	BTL
103.	Lutowski Stefan	19.08.1896	Jasin	Stanisław, Maria	Pobiedziska	6.06.1981	Pobiedziska	WKP 4.04.1958
104.	Łabjak Piotr	19.05.1877	Pomarzanowice	Józef, Marianna	Gniezno	b.d.	b.d.	APP-Sz 105
105.	Łagoda Jan	20.05.1893	Przybroda	Filip, Franciszka	Pobiedziska	12.09.1962	Pobiedziska	WKP 24.01.1958
106.	Ławicki Franciszek	2.04.1898	Borzątw	b.d.	Pobiedziska	b.d.	b.d.	APP-Sz 5206
107.	Łukowski Wincenty	8.06.1880	Wronczyn	Szczepan, Apollonia	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 6.12.1957
108.	Maciejewski Jan	20.05.1894	Kociałkowa Górka	Walenty, Jadwiga	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 4.04.1958
109.	Maciejewski Wincenty	24.03.1888	Ostrów Szlachecki	Adam, Katarzyna	Pobiedziska	15.06.1961	Poznań	IR
110.	Majerski Władysław	25.05.1895	Bydgoszcz	Jan, Apollonia	Pobiedziska	1939?	b.d.	DOK-VII Poznań nr 17288
111.	Makowski Bronisław	15.10.1900	Kakulin pow. wągrowiecki	Bronisław, Michalina	Borowo Młyn	4.11.1975	b.d.	WKP 24.01.1958
112.	Malczewski Franciszek	19.12.1903	Małe Lubowiczki	Józef, Julianna	Pobiedziska?	b.d.	b.d.	WKP 6.12.1957
113.	Malczewski Józef	3.02.1880	Głębokie	b.d.	Pobiedziska	b.d.	b.d.	APP-Zw 17179
114.	Maludy Stanisław	28.10.1891	Każmierz	Jan, Łucja	Pobiedziska	b.d.	b.d.	WKP 26.05.1972

115.	Matańczak Grzegorz	11.12.1887	Wola Janowska?	b.d.	Latalice	b.d.	b.d.	APP-Zw 14150
116.	Malecki Kazimierz	14.02.1900	Czerlejno	Ignacy, Agnieszka	Złotniczki	16.11.1966	Wronczyn	WKP 19.07.1960
117.	Marciniak Władysław	4.01.1900	Dzieskanowice	b.d.	Złotniczki	b.d.	b.d.	APP-Zw 11931
118.	Marczak Stanisław	21.03.1902	Zwola	Stanisław, Franciszka	Biskupice	22.11.1979	b.d.	WKP 4.11.1958
119.	Marecki Józef	12.03.1895	Pobiedziska	Stanisław, Antonina	Pobiedziska	b.d.	b.d.	WKP 17.12.1958
120.	Mauczkiewicz Walenty	24.05.1895	Żelazkowo pow. gnieźnieński	b.d.	Pobiedziska	b.d.	b.d.	APP-Sz 5674
121.	Michalak Andrzej	14.11.1901	Łagiewniki	Walenty, Marianna	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 22.12.1966
122.	Michalak Antoni	13.05.1888	Murowana Goślina	Marcin, Magdalena	Pobiedziska	8.10.1944	b.d.	APP-Sz 5222
123.	Michalak Jan	24.05.1889	Łagiewniki	Walenty, Marianna	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 6.12.1957
124.	Michalak Stanisław	5.01.1900	Łagiewniki	Walenty, Marianna	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 9.01.1960
125.	Michalak Walenty	27.01.1859	Turostowo	b.d.	Łagiewniki	19.10.1919	Wronczyn	LSPW nr 1175
126.	Miś Jan	17.08.1895	Pawłowice	Tomasz, Maria	Pobiedziska	24.02.1970	Pobiedziska	WKP 18.12.1968
127.	Mrówczyński Józef	11.03.1876	Gębice pow. mogileński	Leon, Julianna	Pobiedziska	25.12.1960	Pobiedziska	ZdZP
128.	Muszyński Stanisław	7.04.1900	Promno	Józef, Konstancja	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 6.12.1957
129.	Myszkowski Kazimierz	20.02.1900	Robertowo pow. gnieźnieński	Antoni, Marianna	Pobiedziska	22.04.1974	Pobiedziska	WKP 10.11.1958
130.	Namiński Edmund	24.10.1890	Janowiec	b.d.	Pobiedziska	b.d.	b.d.	APP-Sz 8342
131.	Napierata Antoni	30.12.1892	Pobiedziska	Marcin, Wiktorja	Pobiedziska	3.02.1980	Pobiedziska	APP-Zw 15170
132.	Napierata Edward	30.09.1893	Turkowo	Wojciech, Franciszka	Gotunin	19.01.1958	Pobiedziska	IR
133.	Narozny Jan	22.02.1898	Pożarowo	b.d.	Pobiedziska	b.d.	b.d.	APP-Zw 14352
134.	Nawrocki Józef	18.11.1899	Krześlice	Stanisław, Katarzyna	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 17.12.1958
135.	Nawrocki Piotr	7.06.1896	Krześlice	Stanisław, Katarzyna	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 18.12.1974
136.	Niemir Stefan	17.03.1899	Puszczkowo	Michał, Weronika	Złotniczki	6.09.1965	Wronczyn	WKP 4.11.1958
137.	Ochozny Kazimierz	29.01.1891	Podarzewo	Wincenty, Anna	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 17.12.1958
138.	Oferzyński Leon	27.04.1901	Poznań	Władysław, Wanda	Pobiedziska	25.10.1974	Pobiedziska	APP-Sz 8351
139.	Orwat Czesław	17.09.1902	Pabianice	b.d.	Pobiedziska	b.d.	b.d.	APP-Zw 14595
140.	Pachowiak Jakub	16.07.1900	Biskupice	Walenty, Cecylia	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 26.02.1958
141.	Palluth Antoni	11.05.1900	Pobiedziska	August, Katarzyna	Poznań	18.04.1944	KL-Sachsenhausen- Oranienburg	IR
142.	Perlikiewicz Władysław	27.06.1898	Pobiedziska	Wawrzyn, Pelagia	Pobiedziska	28.03.1980	Gniezno	WKP 4.11.1958
143.	Piasecki Franciszek	15.03.1883	Ostrowo	Roch, Katarzyna	Borówko	6.12.1963	Pobiedziska	WKP 18.12.1958

144.	Piątkowski Antoni	10.01.1890	Pobiedziska	Antoni, Wiktor	Pobiedziska	8.01.1939	Pobiedziska	ZdZP
145.	Piątkowski Bronisław	10.08.1893	Pobiedziska	Antoni, Wiktor	Pobiedziska	b.d.	b.d.	WKP 10.11.1958
146.	Piątkowski Wincenty	18.07.1896	Pobiedziska	Antoni, Wiktor	Pobiedziska	b.d.	b.d.	LSPW nr 1546
147.	Piechnik Stanisław	26.09.1896	Goźzewo	Marcin, Stanisław	Pobiedziska	b.d.	b.d.	WKP 22.12.1966
148.	Piechorowski Jan	24.11.1881	Pobiedziska	Antoni, Marianna	Pobiedziska	b.d.	b.d.	WKP 24.01.1958
149.	Piechowiak Franciszek	8.09.1901	Pobiedziska	Kazimierz, Helena	Pobiedziska	b.d.	b.d.	APP-Zw 16131
150.	Piechowiak Piotr	1.05.1900	Krzeńce	Józef, Anna	Jankowo Młyn	b.d.	b.d.	WKP 29.08.1968
151.	Piesiewicz Józef	7.01.1878	Żydowo	Ignacy, Marianna	Pobiedziska	20.11.1958	Pobiedziska	WKP 10.11.1958
152.	Piotrowski Franciszek	14.02.1891	Pobiedziska	Wojciech, Barbara	Pobiedziska	b.d.	b.d.	WKP 9.01.1960
153.	Porada Władysław	24.11.1900	Węglewo	Michał, Katarzyna	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 3.04.1974
154.	Portaszkiewicz Antoni	23.12.1897	Pobiedziska	Stanisław, Anna	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 6.12.1957
155.	Portaszkiewicz Szczepan	26.12.1885	Pobiedziska	Stanisław, Anna	Poznań	b.d.	b.d.	APP-Zw 16955
156.	Przybylski Karol	6.01.1897	Gotuń	Józef, Maria	b.d.	b.d.	Częstochowa Stradom	PM
157.	Psiarski Władysław	10.06.1897	Pobiedziska	Antoni, Stanisław	Witaszyce p. Jarociński	b.d.	b.d.	APP-Zw 18100
158.	Piaszkiewicz Szczepan	14.12.1887	Olekszyn	b.d.	Pobiedziska	b.d.	b.d.	APP-Zw 16128
159.	Renz Stanisław	12.04.1897	Bednary	Andrzej, Marianna	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 22.12.1969
160.	Roźmiarok Marcin	6.10.1893	Jerzykowo	Józef, Maria	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 6.12.1957
161.	Ryszkowski Kazimierz	13.02.1902	Siedlec	b.d.	Pobiedziska	b.d.	b.d.	APP-Sz 11143
162.	Rzyski Franciszek	17.11.1893	Pomarzanowice	Józef, Agnieszka	Poznań	b.d.	b.d.	WKP 9.01.1960
163.	Rzyski Michał	19.09.1876	Kociałkowa Górka	b.d., Wiktor	Pobiedziska	8.08.1955	Pobiedziska?	ZdZP
164.	Schwacher Stefan	7.08.1895	Promno	Jan, Małgorzata	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 10.11.1958
165.	Sekulski Feliks	10.05.1877	Głębokie	Filip, Marianna	Pobiedziska	29.06.1919	Poznań	LSPW nr 1741
166.	Skowroński Stanisław	27.03.1899	b.d.	Michał, Anna	b.d.	6.05.1919	Pobiedziska	LSPW nr 1777
167.	Skrzypczak Stanisław	9.11.1899	Pobiedziska	Stanisław, Maria	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 6.02.1974
168.	Skubiszyński Filip	6.11.1900	Pobiedziska	Walenty, Marta	Pobiedziska	10.11.1982	Pobiedziska	WKP 6.02.1974
169.	Skubiszyński Józef	7.09.1899	Pobiedziska	Jakub, Antonina	b.d.	20.10.1982	b.d.	WKP 1.08.1958
170.	Skubiszyński Tadeusz	2.08.1896	Promno	Walenty, Martyna	Pobiedziska	26.02.1970	b.d.	WKP 18.12.1958
171.	Sobczak Alojzy	30.04.1896	Pobiedziska	Kazimierz, Maria	Pobiedziska	7.09.1968	Pobiedziska	WKP 18.12.1958
172.	Soberski Stanisław	4.04.1895	Węgorzewo	b.d.	Pobiedziska	b.d.	b.d.	APP-Zw 12180
173.	Sokołowski Michał	3.09.1898	Żegocin	b.d.	Pobiedziska	b.d.	b.d.	APP-Sz 6120

174.	Sommer Franciszek	29.03.1902	Kołatka	b.d., Weronika	b.d.	11.02.1919	b.d.	LSPW nr 1822
175.	Sommer Jan	25.05.1899	Kołatka	b.d., Wiktoria	Poznań	b.d.	b.d.	APP-Isp
176.	Sommer Józef	19.02.1901	Kołatka	Jan, Katarzyna	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 16.03.1973
177.	Stachecki Antoni	2.05.1899	Pobiedziska	Edward, Magdalena	Poznań	11.10.1973	Poznań	IR
178.	Stachecki Bolesław	24.03.1896	Pobiedziska	Edward, Magdalena	Poznań	29.07.1977	Poznań	WKP 17.11.1958
179.	Stachecki Ludwik	20.04.1895	Pobiedziska	Wacław, Stefania	Pobiedziska/Poznań	4.05.1956	Pobiedziska	IR
180.	Stachecki Walerian	27.10.1900	Pobiedziska	Wacław, Stefania	Poznań	21.11.1978	Poznań	WKP 29.08.1968
181.	Stachecki Zygmunt	20.07.1876	Pobiedziska	b.d., Wincenty	Gniezno	b.d.	Gniezno	IR
182.	Stachowiak Andrzej	10.11.1888	Promno	Stanisław, Agnieszka	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 28.12.1957
183.	Stachowicz Sylwester	16.10.1898	Pobiedziska	Wawrzyn, b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 1.08.1958
184.	Staniszewski Franciszek	26.07.1896	Kołata	Andrzej, Rozalia	Swarzędz	4.05.1952	Swarzędz	UmSwPW
185.	Staszewski Stanisław	16.04.1883	b.d.	b.d.	Pobiedziska	b.d.	b.d.	APP-Sz 12366
186.	Stępniewski Marian	31.01.1901	Kicin	Stanisław, Tekla	Pobiedziska	b.d.	b.d.	WKP 22.05.1972
187.	Stolski Jan	5.12.1894	Gotuń	Nepomucen, Marianna	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 6.12.1957
188.	Stolski Wincenty	19.07.1896	Gotuń	Nepomucen, Marianna	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 3.03.1970
189.	Sworowski Henryk	8.07.1899	Gostyń	Ignacy, Jadwiga	Pobiedziska	16.01.1986	Pobiedziska	WKP 18.12.1958
190.	Szczepaniak Piotr	27.06.1891	Pawtówek	Wojciech, Jadwiga	Pobiedziska	14.01.1978	Pobiedziska	WKP 9.01.1960
191.	Szkuclarek Andrzej	27.11.1900	Wronczynek	Stanisław, Antonina	Kołatka	23.06.1975	Jerzykowo	WKP 24.01.1958
192.	Śmigiejski Michat	18.08.1891	Lubiń pow. kościański	Wincenty, Zofia	Pobiedziska	12.01.1980	Pobiedziska	WKP 24.01.1958
193.	Śniadecki Seweryn	28.12.1896	Pobiedziska	Ignacy, Marianna	Pobiedziska	3.01.1943	Gusen?	IR
194.	Świątkowski Józef	10.02.1882	Wągrowiec	Maksymilian, Teofila	Pobiedziska	24.01.1956	Pobiedziska	APP-Sz 7681
195.	Teraźniewski Piotr	25.06.1898	Pobiedziska	Marcin, Michalina	Pobiedziska	b.d.	b.d.	APP-Sz 5297
196.	Tomczak Jan	23.10.1888	Pomarzanowice	Stefan, Katarzyna	Poznań	b.d.	b.d.	APP-Sz 5056
197.	Tomczak Władysław	28.03.1893	Wagowo	Marcin, Katarzyna	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 29.02.1960
198.	Waliszewski Aleksander	30.07.1885	Studzienki	Franciszek, Anna	Pobiedziska	8.12.1962	Pobiedziska	WKP 24.01.1958
199.	Wesołowski Józef	29.09.1895	Pobiedziska	Józef, Józefa	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 6.12.1957
200.	Wesołowski Michat	29.12.1895	Pobiedziska	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	APP-Sz 10541
201.	Wieczorek Franciszek	26.12.1897	Ostrzeszów	b.d.	Pobiedziska	2.07.1974	Pobiedziska	APP-Sz 6166
202.	Wieruszewski Franciszek	7.12.1877	Dębница	Jan, Marianna	Pobiedziska	27.11.1965	Pobiedziska	WKP 24.01.1958
203.	Wieszceciński Stanisław	27.04.1898	Pobiedziska	Wincenty, Józefa	Pobiedziska	b.d.	Pobiedziska?	APP-Sz 6167
204.	Wiza Cezary	27.08.1899	Pobiedziska	Józef, Joanna	b.d.	16.04.1940	Katyń	WPH

205.	Włodarczyk Antoni	8.01.1900	Głębokie	Feliks, Franciszka	Pobiedziska	10.04.1979	Pobiedziska	WKP 24.01.1958
206.	Włodarczyk Kazimierz	18.02.1882	Kopanina	b.d.	Pobiedziska	b.d.	b.d.	APP-Sz 12570
207.	Włodarczyk Walenty	17.01.1896	Turostowo	Feliks, Franciszka	Pobiedziska	22.05.1988	Pobiedziska	WKP 23.03.1973
208.	Wojciechowski Stanisław	15.11.1899	Kocanowo	Józef, Katarzyna	Łódź	b.d.	b.d.	APP-Sz 6168
209.	Wojciechowski Wojciech	28.03.1890	Pobiedziska	Józef, Katarzyna	Pobiedziska	b.d.	b.d.	WKP 26.02.1958
210.	Wojtasiak Stanisław	30.04.1898	Bednary	Franciszek, Katarzyna	Jerzykowo	16.12.1974	Jerzykowo?	WKP18.12.1974
211.	Wojtkowiak Andrzej	24.11.1897	Lechlin pow. wągrowiecki	Franciszek, Katarzyna	Pobiedziska	30.08.1974	Pobiedziska	WKP 4.12.1958
212.	Wojtkowiak Jan	19.12.1902	Witkowo	Jakub, Marianna	Pobiedziska	27.09.1995	Pobiedziska	WKP27.02.1976
213.	Woźniak Stefan	20.08.1900	Nekla	Kazimierz, Apolonia	Biskupice	b.d.	b.d.	WKP 1.08.1958
214.	Zajączkowski Edward	10.09.1878	Czerwonak	b.d.	Pobiedziska	7.02.1941	Pobiedziska	APP-Zw 12182
215.	Zajdl Józef	24.12.1899	Jarocin	Franciszek, Weronika	Pobiedziska	29.12.1947	Pobiedziska	DOK VII nr 276- /12702/38
216.	Zandrowicz Jakub	5.07.1883	Kłudzin	Jan, Maria	Pobiedziska	8.01.1969	Pobiedziska	WKP 17.01.1958
217.	Zandrowicz Jan	16.09.1900	Podarzewo	Andrzej, Waleria	b.d.	b.d.	b.d.	WKP 18.12.1968

Wykaz skrótów

- APP-AMP - Archiwum Państwowe w Poznaniu - Akta miasta Poznania, sygn. 2565.
APP-Isp - Archiwum Państwowe w Poznaniu - Imienny spis powstańców frontu zachodniego.
APP-Sz - Archiwum Państwowe w Poznaniu - Spis zweryfikowanych.
APP-Zw - Archiwum Państwowe w Poznaniu - Ewidencja członków Związku Weteranów Powstań Narodowych Rzeczypospolitej Polskiej.
b.d. - brak danych.
BTL - Biografia Teofila Lorkiewicza, oprac. Tadeusz Panowicz.
DU - Dyplom uznania za czynny udział w akcji zbrojnej w Powstaniu Wielkopolskim w 1918 i 1919 roku.
IR - informacje od rodziny.
KW - książeczka wojskowa.
LSPW - W. Olszewski, Ł. Jastrząb, *Lista straż Powstania Wielkopolskiego od grudnia 1918 roku do 8 marca 1920 roku*, wyd. 2, Koszalin 2009.
PW - www.powstańcywielkopolscy.pl
PWW - Patent odznaki pamiątkowej Wojsk Wielkopolskich.
PM - J. Mikołajtis, T. Starczewski, J. Wojcicki, *Pro Memoria...*, Częstochowa 1987, s. 34.
UmSWP - *Udział mieszkańców Swarzędza i okolic w Powstaniu Wielkopolskim 1918-1919*, pod red. Aurelii Bartoszek, Arkadiusza Małyckiego, Mariana Pokorskiego, Swarzędz 2015.
UPW - D. Wojciechowska, B. Jarosz, *Uczestnicy Powstania Wielkopolskiego 1918-1919 z ówczesnych granic powiatu średzkiego*, Dominowo 2017.
WKP - Wielkopolski Krzyż Powstańczy, *Lista odznaczonych Wielkopolskim Krzyżem Powstańczym*, oprac. Wielkopolskie Towarzystwo Genealogiczne „Cniazzo”, www.powstańcy-wielkopolscy.pl.
WPH - Wojskowy Przegląd Historyczny 1993 nr 1, s. 385.
Zaśw. DOK VII - zaświadczenie Dowództwa Okręgu Korpusu nr VII w Poznaniu.
ZdZP - B. Frankiewicz, *Z dziejów Ziemi Pobiedziskiej*, Pobiedziska 1988, s. 71-72.

Opracowanie: Anna Migdalek

Apelt Stanisław

ApolinarSKI Stanisław

Bartlitz Edmund

Bągorski Ignacy (po prawej)

WIELKOPOLSCY

Bertrandt Wincenty

Bombiński Stefan

Borucki Czesław

Chałupka Władysław

POWSTAŃCY

Czekalski Władysław

Dolata Franciszek

Dopieralski Stefan

Frąckowiak Józef

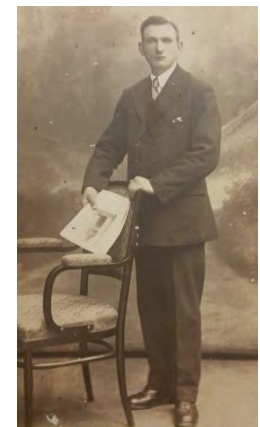
Górski Franciszek

Heliński Wacław

Imbiorowicz Kazimierz

Jerzyński Bolesław

Kaczmarek Wojciech

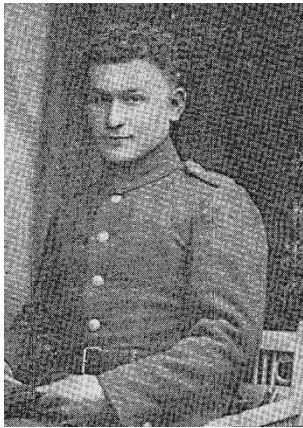
Kantorski Kazimierz

Karolczak Wacław

Kąkolewski Jan

Kąkolewski Wincenty

Kołpowski Tadeusz

Krygier Stanisław

Lewandowski Aleksander

Lorkiewicz Teofil

Lutomski Stefan

Łagoda Jan

Majerski Władysław

Maciejewski Wincenty

Małeckie Kazimierz

Marczak Stanisław

Miś Jan (po lewej)

WIELKOPOLSCY

POWSTAŃCY

Mrówczyński Józef
(po prawej)

Napierała Antoni

Napierała Edward

Niemir Stefan

WIELKOPOLSCY

Palluth Antoni

Perlikiewicz Władysław

Piasecki Franciszek

Piotrowski Franciszek

POWSTAŃCY

Sekulski Feliks

Stachecki Ludwik

Stachecki Walery

Sworowski Henryk

Szkudlarek Andrzej

Śniadecki Seweryn

Świątkowski Józef

Wieruszewski Franciszek

Wiza Cezary

Włodarczyk Walenty

Wojtkowiak Andrzej

Wojtkowiak Jan

Zajdler Józef

Zandrowicz Jakub

*Spotkanie powstańców po latach ... prawdopodobnie w 1958 roku
na dole od prawej: Stefan Bombiński (drugi), Wacław Heliński (trzeci); II rząd od prawej: Franciszek Piasecki (pierwszy),
Jakub Zandrowicz (trzeci), H. Laskowski (czwarty), Michał Śmigielski (piąty), Stefan Dopieralski (szósty),
Kazimierz Kantorski (siódmy), Kazimierz Wojdanowicz (ósmo); III rząd od prawej: Franciszek Górski (pierwszy),
Michał Kubiak (drugi), Pięniżny (trzeci), Jan Łagoda (czwarty), Antoni Włodarczyk (piąty), Kaczmarek (szósty),
Jan Piechorowski (dziewiąty); IV rząd od prawej: Stefan Lutomski (trzeci)*
Fotografie udostępnione Towarzystwu Miłośników Pobiedzisk przez Rodziny powstańców

Patent Odznaki Pamiątkowej Wojsk Wielkopolskich przyznanej Walentemu Włodarczykowi

Patent Odznaki Pamiątkowej Wojsk Wielkopolskich przyznanej Edmundowi Bartłtziowi

Patent Odznaki Pamiątkowej Wojsk Wielkopolskich przyznanej Władysławowi Czekalskiemu

Zenon Maciejewski

HISTORIA BUDOWY POMNIKA POWSTANIA WIELKOPOLSKIEGO W POBIEDZISKACH

Przez dziesięciolecia obchodzono w naszym mieście wiele rocznic związanych z Powstaniem Wielkopolskim, jednak nie było miejsca na złożenie kwiatów, wieńców, zapalenie zniczy, oddanie hołdu tym, którzy wywalczyli wolność dla naszej Ojczyzny po 123 latach zaborów.

Na jednym z zebrań Towarzystwa Miłośników Pobiedzisk kol. Stanisław Kwiatkowski, ówczesny prezes, wystąpił z inicjatywą budowy pomnika. Propozycja została przyjęta z aplauzem. Z olbrzymim zapałem zabrał się do pracy. Jako prezes Towarzystwa Miłośników Pobiedzisk i jednocześnie przewodniczący Stronnictwa Demokratycznego miał dużą siłę przebicia. Projekt budowy pomnika upamiętniającego zryw Powstańców Wielkopolskich przedstawił ówczesnym władzom, które przyjęły pomysł z życzliwym zainteresowaniem.

Projektem budowy pomnika zainteresował też środowisko kombatantów – członków Związku Bojowników o Wolność i Demokrację, którego prezesem był pan Antoni Wegner. Powstał Komitet Upamiętnienia Powstania Wielkopolskiego 1918-1919 r. w Pobiedziskach. W Banku Spółdzielczym w Pobiedziskach założono konto, na które wpłacano pieniądze na budowę pomnika, o czym informowała jednodniówka „Problemy Pobiedzisk”.

Po wielu spotkaniach z władzami miasta, gronem zainteresowanych i dyskusjach co do miejsca lokalizacji, wielkości oraz kształtu pomnika powierzono jego budowę artyście rzeźbiarzowi Julianowi Boss-Gosławskiemu, współautorowi pomnika „Armii Poznań”.

Harcerki zaangażowały się w zbieranie ziemi z pól bitew spod Gniewkowa, Nakła n/Notecią i Kcyni. Następnie umieszczono ją w urnach, które wraz Aktem Erekcyjnym, przygotowanym przez Tadeusza Panowicza, ulokowano w cokole w czerwcu 1986 r. Wysiłek społeczności Gminy Pobiedziska został uwieńczony odsłonięciem pomnika na Rynku 8.09.1986 r. w miejscu przysięgi

Ulotka przedstawia pomnik poświęcony Powstaniu Wielkopolskiemu 1918—1919, projektu artysty rzeźbiarza Juliana Boss-Gosławskiego, który jest również wykonawcą. Na płycie pomnika będzie umieszczony napis:

**POWSTAŃCOM WIELKOPOLSKIM 1918—1919
I WSZYSTKIM POLEGŁYM ZA OJCZYZNĘ
Z ZIEMI POBIEZISKIEJ**

społeczeństwo

Chcemy tym tekstem uhonorować Powstańców Wielkopolskich z Pobiedzisk i okolic jak i wszystkich, którzy na przestrzeni dziejów naszej burzliwej państwowości oddali swe życie i zdrowie w obronie Ojczyzny.

W październiku 1985 roku na zebraniu Towarzystwa Miłośników Pobiedzisk powstał pomysł uhonorowania Powstania Wielkopolskiego tablicą względnie pomnikiem, pomysł zaakceptowali członkowie ZBoWiD obecni na zebraniu. Już po kilku dniach powstał Komitet Budowy Pomnika:

- 1) przewodniczący — Antoni Wegner — Prezes ZBoWiD w Pobiedziskach
- 2) z-ca przewodniczącego — Stanisław Kwiatkowski — Prezes Towarzystwa Miłośników Pobiedzisk, przew. Miejsk. Kom. SD.
- 3) sekretarz — Stanisław Kujawa — sekretarz ZBoWiD
- 4) skarbnik — Kazimierz Podzerek — skarbnik ZBoWiD
- 5) członek — Henryk Matecki I sekretarz MG Komitetu PZPR
- 6) członek — Leszek Puchalski Naczelnik Miasta I Gminy
- 7) członek — Henryk Miś Prezes Inwalidów Wojennych i Wojskowych
- 8) członek — Marian Florecki — członek Zarządu ZBoWiD

Komitet za swój cel postanowił sobie, że budowa pomnika odbędzie się w czynie społecznym, dlatego zwraca się do wszystkich mieszkańców Pobiedzisk i okolic, do wszystkich zakładów pracy o finansowe wsparcie tej tak pięknej idei. Poza sprzedając cegiełek — ulotek Komitet posiada konto bankowe w Banku Spółdzielczym w Pobiedziskach nr konta 185-132.

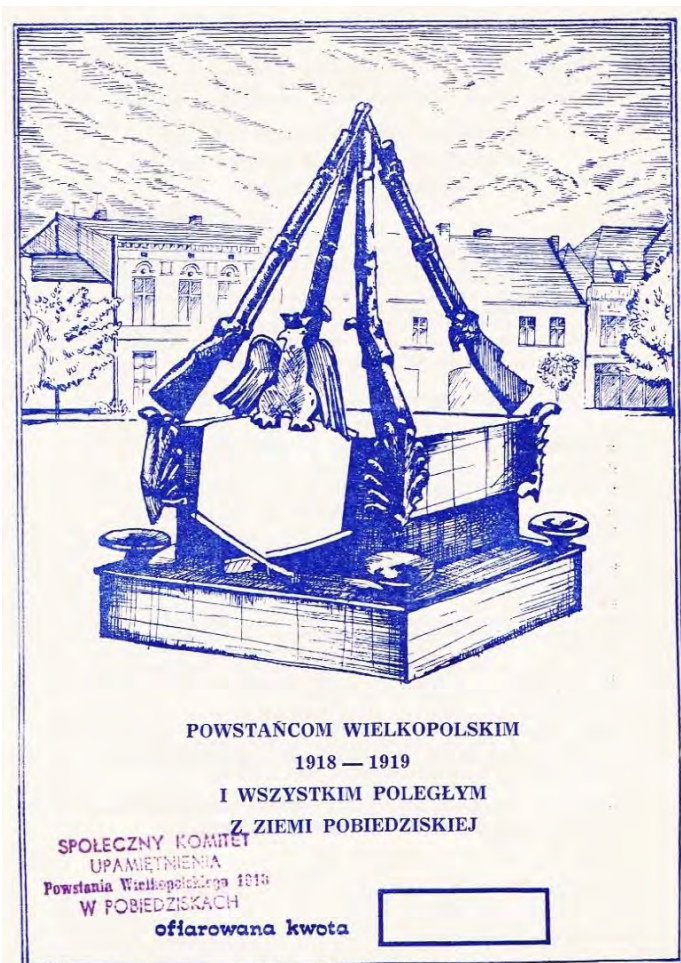
Pomnik ma stanąć na placu 22 Lipca (dawniej rynek), gdzie mieściło się Biuro Werbunkowe i Komenda Miasta. Stąd wyruszyli powstańcy na front pod Inowrocław, Gniewkowo, Kcynię i Nakło.

Na rozkaz Głównej Komendy Wojsk Polskich w Poznaniu, przeorganizowano Oddział Powstańczy na Wojsko Polskie. Jednostka liczyła około 400 żołnierzy. W kwietniu 1919 roku Jednostka złożyła uroczystą przysięgę na rynku w Pobiedziskach, którą przyjął dowódca Wojsk Wielkopolskich, Generał porucznik Józef Dowbór-Muśnicki wraz ze sztabem.

NIECH NIE ZABRAKNIĘ ŻADNEGO Z MIESZKAŃCÓW POBIEZISK I OKOLIC W ZBIORCE NA TEN SZLACHTETNY CEL.

KOMITET
SPOŁECZNY KOMITET
UPAMIETNIENIA
Powstania Wielkopolskiego
W POBIEZISKACH

PZGK 24471/1/86 — 2.000 — 1-34/1020

Ulotka Społecznego Komitetu Budowy Pomnika Powstania Wielkopolskiego

*Przemiany Ziemi Gnieźnieńskiej
Nr 24 (382) z 13.06.1986 r.*

wojsk powstańczych. Dzięki staraniom i zaangażowaniu wielu ludzi mamy pomnik o niezwykle wymownej i stanowiący ważne miejsce na Szlaku Piastowskim. Wydarzenia związane z tworzeniem i odsłonięciem pomnika zostały utrwalone na wielu fotografiach (ze zbiorów Z. Maciejewskiego).

Julian Boss-Gostłowski podczas budowy pomnika

Montaż pomnika. Od prawej Antoni Wegner, Julian Boss Gosławski i Stanisław Kwiatkowski

AKT EREKCYJNY

POMNIKA POWSTANIA WIELKOPOLSKIEGO
1918-1919 w POBIEDZISKACH

POLEGŁYM NA CHWAŁĘ - POTOMNYM
KU PAMIĘCI

Z INICJATYWY TOWARZYSTWA MIŁOŚNIKÓW POBIEDZISK
ZARZĄDU KOŁA ZWIĄZKU BOJOWNIKÓW O WOLNOŚĆ I
DEMOKRACJĘ PRZY POMOCY WŁADZ I OFIARNOŚCI
SPOŁECZEŃSTWA MIASTA I GMINY POBIEDZISKA
WYKUROWAŁO KAMIEŃ WĘGIELNY POD POMNIK KUCZKI
POWSTANIA WIELKOPOLSKIEGO I POWSTAŃCÓW Z ZIEMI
POBIEDZISKIEJ. POWSTAŃCY Z POBIEDZISK WALCZYLI
POD: GNIENKOWEM, KUCYNĄ, NAKŁEM, TYNÓWROCEM I AWIEM.
Z TYCH MIEJSCOWOŚCI HARCERZE Z POBIEDZISK
PRZENIEŚLI URNY Z ZIEMIĄ, KTÓRĄ ZŁOŻYLI RAZEM
Z AKTEM EREKCYJNYM. W OBECNOŚCI BYŁYCH
POWSTAŃCÓW, WŁADZ MIASTA I GMINY, POCZTÓW
SZTAUBARONÓW, MŁODZIEŻY SZKOLNEJ, HARCERZY I
SPOŁECZEŃSTWA ZIEMI POBIEDZISKIEJ. WYKUROWAŁA
AKTU EREKCYJNEGO POMNIKA AUTORSTWA J.B. GOSŁAŃSKIEGO
DOKONAŁI:

POWSTAŃCY Z POBIEDZISK • I SEKRETARZ KOM. MG-PZPR • NACZ. MiG W POb. • PREZES KOLA ZEONID
(S. BOMBINIŃSKI) (HENRYK MATECKI) (LESZEK PUCHLIŃSKI) (ANTONI WEGNER)
(J. WODZIANSKI)
(W. WODARCONK)

PREZES TOW. MIŁOŚNIKÓW POBIEDZISK
(STANISŁAW KAJMĘDZYSKI)

POBIEDZISKA CZERWIEC 1986 ROKU

Akt Erekcijny Pomnika Powstania Wielkopolskiego

Powstaniec Jan Wojtkowiak składa podpis na Akcie Erekcyjnym

Odślonięcie pomnika Powstania Wielkopolskiego

Poświęcenie pomnika przez ks. pralata Kazimierza Stelmaszyka

Ceremonia odsłonięcia pomnika. Przemawia Stanisław Kwiatkowski, ówczesny prezes TMP

Harcerze z pobjedziskich drużyn i społeczeństwo

Poczty sztandarowe podczas uroczystości

Kompania Wojska Polskiego

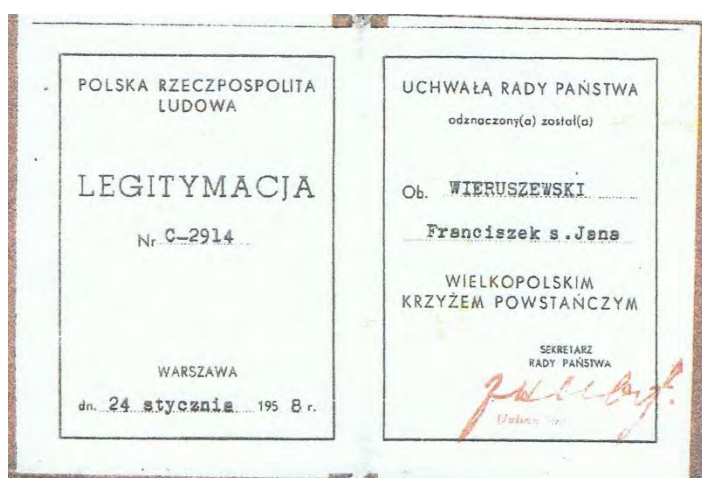
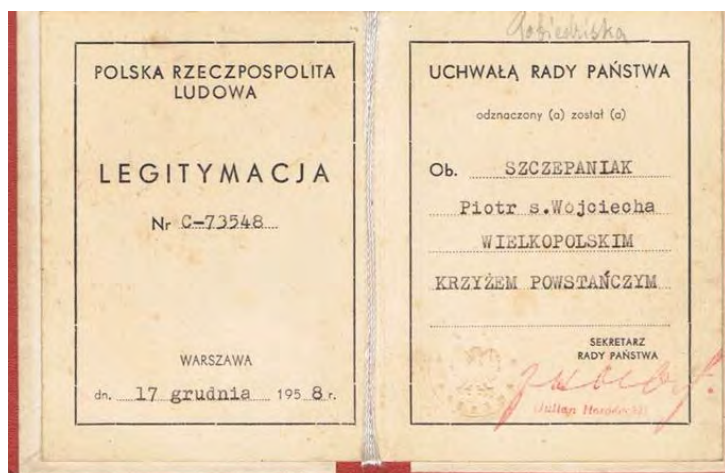

Harcerze i orkiestra

Składanie wieńców podczas uroczystości odsłonięcia pomnika Powstania Wielkopolskiego (delegacja TMP)

Wielkopolski Krzyż Powstańczy

Summary

The 100th anniversary of Polish Independence and Wielkopolska Uprising became an inspiration to commemorate the citizens' liberation fight in Pobiedziska and its surroundings. In the third issue of "Zeszyty Pobiedziskie", we included the documents, the photographs and the descriptions of the most important events. In the second half of November in 1918, thanks to the independence efforts of Pobiedziska inhabitants, the delegates to County People's Council and the delegates to District Council in Poznań were chosen. The delegates took part in the District Council meeting in Poznań between the 3rd – 5th of December 1918. On the 28th of December, 1918 during the public gathering of civilians People's Guard and Insurgent Unit were formed. Polish soldiers from the German army and the local youth joined the unit. The commander and his deputy were elected. The Mayor of Pobiedziska and the Public Security Guards were also chosen. On that day in the morning the insurgents took their first steps. They disarmed the German mayor, the gendarmes and took over the local governments such as: the Municipality, the Post Office, the Railway Station, the Police Station. To commemorate those events, we collected the surnames of 217 participants of Wielkopolska Uprising from Pobiedziska and nearby villages. The presented list of insurgents still needs to be supplemented. We hope that the families of our heroes and those who want to cultivate the memory of the victorious uprising will support us and provide more information about those who are not mentioned on the list.

Thumaczenie: Małgorzata Ciemna

Pobiedziska - początek XX w.